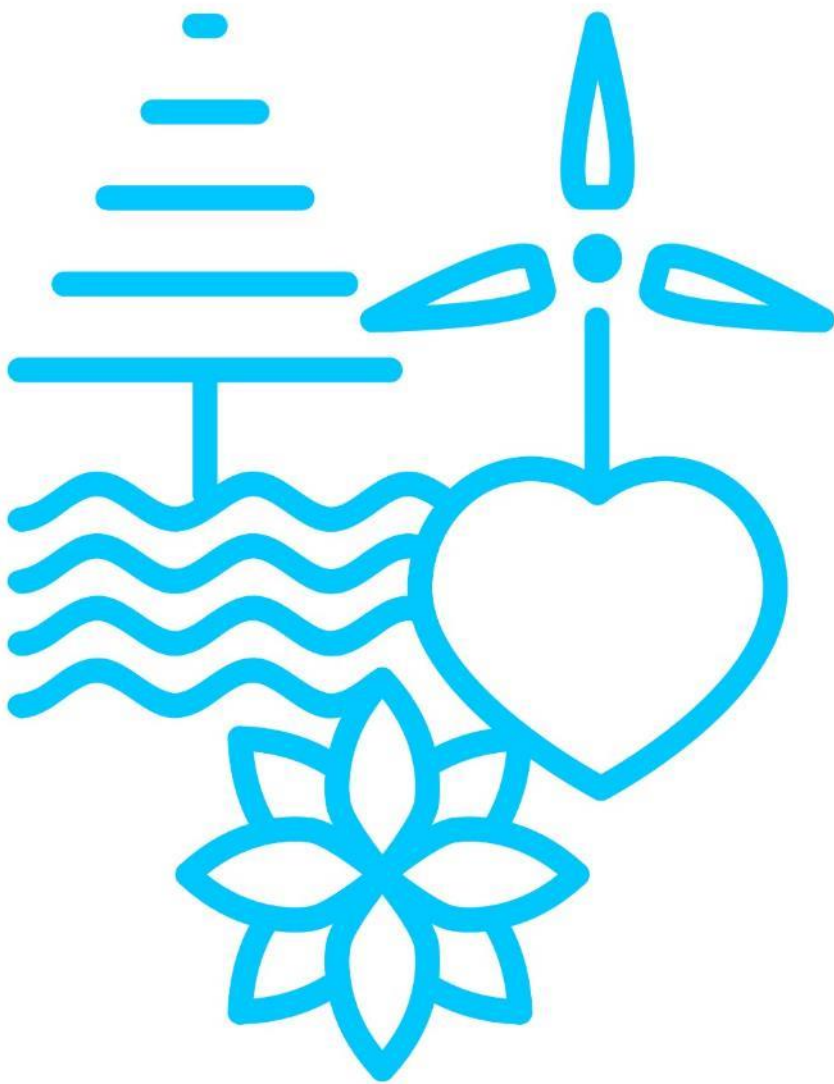

Marker kommune
Mulighetene er mange

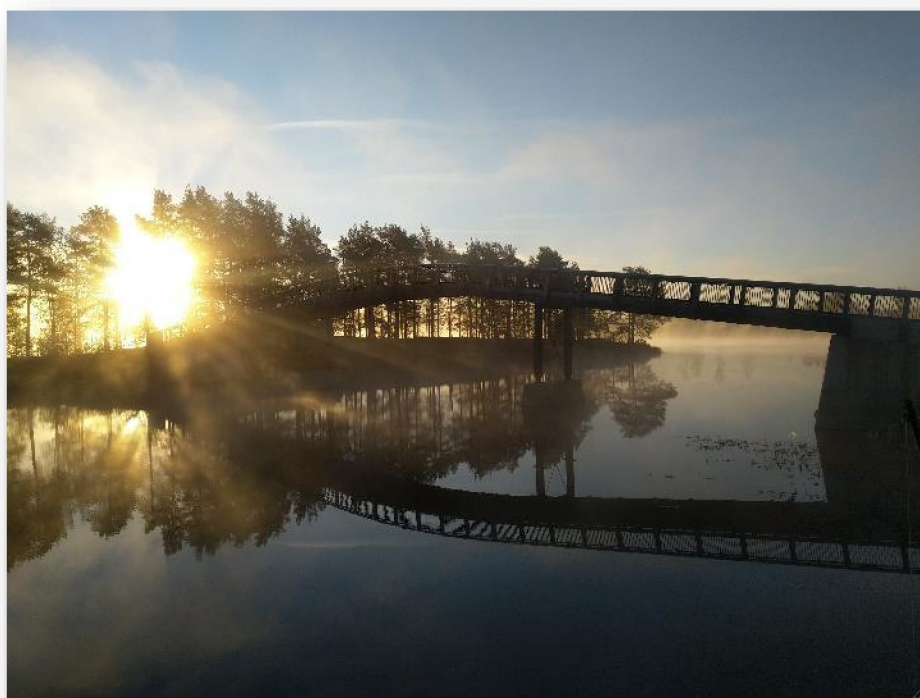
Budsjett 2019
med økonomiplan 2019-2022

Kommunestyrets vedtak

Innhold

1. Rådmannens innledning og kommentarer	4
2. Sammendrag.....	11
3. Mål- og resultatstyring	14
4. Økonomiske rammebetingelser i økonomiplanperioden.....	18
Finansieringssystemet	18
Statsbudsjettet 2019	19
Eiendomsskatt	21
Lånegjeld.....	22
Fondsbeholdningen	23
Likviditet	23
Forslag til driftsrammer budsjett 2018.....	24
Investeringsbudsjett 2019 med økonomiplan 2019-2022	25
5. Virksomhetenes budsjettkommentarer	28
MARKER SKOLE.....	28
GRIMSBY BARNEHAGE.....	33
FAMILIE OG HELSE	36
NAV	40
OMSORG.....	43
TEKNIKK, PLAN OG MILJØ.....	47
KULTUR, FRITID OG BIBLIOTEK	51
ØVRIGE OMRÅDER.....	54
Stab, støtte og fellesfunksjoner	54
Politikk og utvalg	58
Private barnehager.....	60
Livsynsformål.....	61
IKS.....	62
Næring.....	63
6. Budsjettnoter.....	66
Note 1 – Skattegrunnlag og inntektsutjevnerende tilskudd.....	66
Note 2 – Fiskale inntekter.....	66

Note 3 – Generelle statstilskudd	66
Note 4 – Utbytte fra selskaper	66
Note 5 - Bruk og avsetning til fond i 2019	67
Note 6 - Vekting av avdrag	67
7. Kommunale avgifter/gebyrer	68
8. Økonomiske oversikter.....	81
Drift.....	81
Investering.....	82
Anskaffelse og anvendelse av midler - drift	83
Anskaffelse og anvendelse av midler - investering	84
9. Obligatoriske budsjettskjemaer.....	85
Budsjettskjema 1A – drift	85
Budsjettskjema 1B – til fordeling.....	85
Budsjettskjema 2A – investering	86
Budsjettskjema 2B – investering	86
10. Kommunestyrets vedtak.....	87

1. Rådmannens innledning og kommentarer

Rådmannen legger med dette fram forslag til en fireårig budsjett- og økonomiplan for Marker kommune for årene 2019-2022. Forslaget bygger på kommuneplanens samfunnsdel mål om at Marker kommune skal sikre **fornøyde innbyggere, at vi opprettholder vårt lokalsamfunn og at vi utnytter vårt potensiale**. Marker kommune skal videre sikre framdrift på overordnede fokusområder gjennom konkrete forslag til mål for virksomhetene.

Forslaget til budsjett og økonomiplan for 2019-2022 er basert på en grundig prosess i trepartssamarbeidet politikk, administrasjon og tillitsvalgte. Vi startet allerede i vinter med felles kompetanseheving i helhetlig årsplanlegging, og har videre gjennomført både økonomiverksted, framtidsverksted og budsjettverksted.

Spesielt verdt å fremheve er vår felles kompetanseheving i helhetlig årsplanlegging, og fokus på årsmeldingen som viktigste verktøy for videre planlegging. Vi må bruke den kunnskapen årsmeldingen gir oss godt – både når det gjelder virksomhetene og det overgripende nivået. Vesentlig å jobbe videre med fra årsmeldingen 2017 er:

- Kommuneøkonomien
- Framtidsrettede omsorgstjenester
- Kostnader grunnskole
- Beredskap
- Klima og miljø
- Folketallet, sysselsetting og næring
- Kommunen som arbeidsgiver

Spennende har det også vært å gjennomføre framtidsverksted. Sammen har vi valgt en satsing på fem hovedområder som vil beskrives mer nedenfor.

Marker skal ha en stabil, bærekraftig drift. Å fokusere på resultat og kvalitet framfor tiltak og økonomi er krevende øvelse. Det betinger at vi i samspill må definere hva slags kvalitet tjenestene skal ha, hva vi skal styre og lede etter. Først da kan vi ha et bilde av hvilken ressursinnsats som kreves. I samspillet mellom politikk, administrasjon og tillitsvalgte skal vi fortsette å jobbe for at kommunen skal oppleves som et godt sted å bo og som en organisasjon som tar vare på sine ansatte.

Også i år vedlegger vi budsjett- og økonomiplanen et revidert utfordrings- og mulighetsdokument «Mulighetene er mange». Dokumentet skal være et verktøy for politikerne for å kunne jobbe langsiktig og grundig med budsjett og økonomiplan basert på det kunnskapsgrunnlaget som allerede foreligger gjennom:

- Tilgjengelig statistikk og framskrivninger
- Erfaringer og rapporteringer fra virksomhetene
- Kommunens årsmelding og årsregnskap
- Regionalt og kommunalt planverk
- Nasjonale forventninger

(Utfordrings- og mulighetsdokumentets statistikk og framskrivninger er oppdatert pr. oktober 2018.)

Kommunens viktigste oppgave er levering av tjenester til innbyggerne, både de rettighetsbaserte tjenestene, men også øvrige velferdstjenester som gjør Marker til en god kommune å bo i. Hvilke tjenester kommunen leverer bestemmes i stor grad av nasjonale prioriteringer. Kommunens oppgave blir å dimensjonere tjenestetilbudene ut fra befolkningens behov og ut fra kommunens økonomiske rammer.

Framtid

Gjennom vårt framtidswerksted ble det som nevnt staket ut en kurs med enighet om videre fokus på fem hovedområder: **trygt oppvekstmiljø, framtidens eldreomsorg, klima og miljø, næring og samfunn** og til sist **robust organisasjon**.

Videre ønsker vi å legge til grunn et bærekraftig utviklingsperspektiv. Vi skal ta vårt ansvar lokalt for å nå **FNs mål for bærekraftig utvikling** globalt. Vi skal planlegge for helsefremmende og bærekraftige løsninger og legge til rette for et attraktivt og levende sentrum. Vi skal se de innovasjons- og vekstmulighetene bærekraftsmålene gir, og vi skal legge vekt på nye typer samarbeid og partnerskap. Vi skal ikke bare kommunisere bærekraft, men ta fatt på våre samfunnsutfordringer på en ny måte. Det er derfor viktig at vi ikke bare avstemmer det vi allerede gjør i dag med bærekraftsmålene, men bruker dem som en mulighet vår å vurdere nåværende ambisjoner, prioriteringer og løsninger i nytt lys.

Bærekraftig utvikling er å ta hensyn til tre ting på én gang: sosiale forhold, økonomi og klima og miljø. Fremgang på et område kan ikke gå ut over fremgangen på et annet. Det må være balanse. Med utgangspunkt i målet om en bærekraftig utvikling er følgende mål satt for de fem fokusområdene:

Trygt oppvekstmiljø

Barn og unge i Marker skal leve i et oppvekstmiljø som fremmer inkludering, toleranse, vennskap og respekt. Alle arenaer der barn og unge ferdes eller berøres skal stå samlet og samarbeide om dette.

Framtidens eldreomsorg

Marker er en aldersvennlig kommune som bidrar til at de eldste innbyggerne mestrer sine liv på best mulig måte og opplever en utsatt skrøpeligheit.

Klima og miljø

Marker skal ha en miljøvennlig utvikling for å verne naturen, styrke folkehelsen og bidra til å nå globale mål om et grønt skifte

Næring og samfunn

Marker kommune fyller rollen som en tydeligere samfunns- og næringsutviklingsaktør hvor både politikere og medarbeidere bidrar til å realisere aktiv og ambisiøs samfunns- og næringsutvikling.

Robust organisasjon

1. **Omdømme:** Marker kommune har gode fagmiljøer som tiltrekker seg ønsket kompetanse
2. **Drift:** Marker kommune drifter sine tjenester effektivt, økonomisk og med god kvalitet, uten å slite ut organisasjonens ressurser
3. **Utvikling:** Marker kommune har et kontinuerlig fokus på forbedring, utvikling og innovasjon for å sikre framtidig bærekraft

Markers styrke

I et lite samfunn er det kort vei til hverandre, ressursene er synlige og viljen til å få til noe sammen er så absolutt til stede. Dette innebærer kort vei mellom ideer og beslutninger, og disse korte avstandene skal vi utnytte. Dette er uten tvil en av Markers viktigste styrker, og den skal vi ta vare på. **«Folk som snakker sammen, skaper sammen».**

I et bærekraftig perspektiv er det samarbeid og partnerskap på tvers av næringsliv, sivilsamfunn, akademia og det offentlige som gir holdbare løsninger og muligheter for innovasjon. Det ligger det til rette for i Marker.

Usikre tider

Antall kommuner som i dag er i ROBEK-registeret er på et historisk lavt nivå. Dette er positivt, men er samtidig for sentrale myndigheter et tegn på at kommunal sektor har en økonomisk handlingsfrihet i større grad enn tidligere. Det er derfor rådmannens vurdering at det ikke kan forventes vesentlige økte rammer i årene som kommer, utover lønns- og prisvekst.

Til tross for at Marker kommune på svært kort tid ble utmeldt av ROBEK er arbeidet med å bygge en robust og bærekraftig økonomi bare så vidt i gang. Den økonomiske virkeligheten er at inntektene fremover ikke står i forhold til utgiftsnivået. Dette betyr at må vi bygge opp en økonomisk buffer for å kunne håndtere framtidige uforutsette hendelser. Marker kommune hadde på disposisjonsfond i 2016 kun 2,9 % av sum driftsinntekter.

2016 og 2017 var gode år på inntektssiden for de fleste kommuner, så også for Marker. Ikke alle kommuner hadde mulighet til å avsette sine overskudd til fond, noe vi hadde rom for å prioritere hos oss. Dette har ført til at vårt disposisjonsfond **pr. 31.08.18 utgjorde 17 % av sum driftsinntekter**. Dette bidrar til en viss økonomisk trygghet med tanke på de utfordringer vi står overfor.

Imidlertid kan det ikke være slik at det er disposisjonsfondet som skal trygge vår økonomiske bærekraft. Vi vet at vi står overfor store økonomiske utfordringer og har behov for tydelige prioriteringer. Handlingsvilje, reelt handlingsrom og handlingsevne må stå i forhold til hverandre.

Fra 2018 til 2022 anslår SSB («4M») en befolkningsnedgang for Marker kommune på rundt 1 prosent. Det er betydelig variasjon i anslått endring innen de ulike aldersgruppene. I aldersgruppene 0-66 år er det anslått en nedgang på ca. 3 prosent, mens det i aldersgruppene over 67 år er anslått en vekst på ca. 6 prosent. Dette forteller oss hvor vi høyst sannsynlig vil ha de største kostnadene.

Ser vi lenger inn i fremtiden, i årene fram til 2030, viser statistikken fra SSB at den største veksten ligger i gruppene 67-79 år, 80-89 år og 90 år og eldre, og med betydelig størst vekst blant de eldste eldre.

Det er av vesentlig betydning for framtidig planlegging å se på den prognoserte befolkningsutviklingen i årene framover. Denne informasjonen er viktig å ta med seg for å dimensjonere tjenestene i takt med utviklingen. Kommunen har de siste årene nedskalert driften, og det er nå svært lite å gå på uten at dette går vesentlig ut over tjenestetilbudet til innbyggerne.

Strukturelle endringer i kommunene rundt oss har en direkte påvirkning på vår økonomi. Vi mister inntekter og kan få endrede kostnader som en konsekvens av oppløst eller endret kommunesamarbeid.

Utfordringer

De tydeligste utfordringene har følgende overskrifter:

Forsvarlig økonomisk utvikling totalt sett:

Trenden med at løpende utgifter øker mer enn inntektene fortsetter. Manglende befolkningsvekst og endring i inntektssystem er vesentlige årsaker til dette. Sammensetningen i befolkningen gir utfordringer for tjenestetilbudet, men også for inntektene til kommunen.

Handlefriheten til kommunen er begrenset, særlig med tanke på at en så stor del av de løpende utgiftene er knyttet til lønn og sosiale utgifter. For å skape en bærekraftig kvalitetsmessig og økonomisk utvikling av kommunens tjenester, er det rådmannens vurdering at strukturelle grep innenfor kommunens tjenesteleveranser må settes i verk. Et arbeid med en nødvendig endring og tilpasning av organisasjonen må igangsettes umiddelbart for ønsket effekt fra 2020.

I budsjett 2019 fordeles kr 200 350 000 ut til virksomhetene. Virksomhetene strever i langt større grad nå enn tidligere med å møte alle forventningene. Årsaker til dette er blant annet de økende kostnadene innen pleie og omsorg, lovpålagte enkeltvedtak knyttet til alle aldre, samt nedgangen i inntekter knyttet til omleggingen av inntektssystemet og nedgang i antall innbyggere.

Å møte økte behov for pleie, omsorg og helsetjenester:

Marker ligger betydelig lavere enn sammenligningskommuner når det gjelder ressursbruk til pleie- og omsorgstjenesten i dag. Behovsprofilen for tjenesten vil endres gradvis og veksten i gruppen 67 år og eldre (særlig de over 80 år) vil gi utfordringer på lengre sikt hvis vi ikke allerede nå makter å dreie ressursinnsatsen innenfor pleie og omsorg.

Vi startet i 2018 arbeidet med kommunedelplan for helse og omsorg. Hensikten er å planlegge riktig ut i fra de behov vi ser vil komme. Vi vet at aldersgruppen 50-66 øker de nærmeste årene for så å gå tilbake. Disse vil være de eldste fra 2040. Dette forteller oss at vi ved å satse på tidlig innsats gjennom forebygging, hverdagsrehabilitering og fokus på egenmestring for denne gruppen direkte kan påvirke kostnadsnivået vi kan forvente oss 20-30 år fram i tid.

Det er en kjensgjerning at dette området framover vil samlet måtte ta en stadig større andel av ressursene som kommunen har til rådighet, noe som krever fleksibilitet fra hele organisasjonen. Med et gjennomgående marginalt budsjett som ikke kan ta høyde for endringer/volumvekst utover kjente forhold er dette noe som oppleves krevende.

Oppvekst:

Det er en samlet oppfatning at vi har mye å hente på en bedre samordning av tjenestene til barn og unge, og at det er viktig å komme tidligst mulig inn med innsats for å forhindre eventuell skjevutvikling. Funn fra forskning viser at en robust samhandlingskultur i kommunen og felles verdier blant ledelse og ansatte er helt avgjørende for samhandlingen om utsatte barn og unge.

Kommunen skal både ivareta store tjenesteområder for barn og unge som skole, barnehage og helsestasjonstjeneste, men har også ansvar for små, spesialiserte tjenesteområder som barnevern, PP-tjeneste, spesialundervisning og psykisk helsearbeid. Stadig mer spesialiserte tjenester legges til kommunen, noe som øker behovet for spesialisert kompetanse i kommunene. For å møte dagens og morgendagens behov må vi ta organisatoriske grep for et helhetlig oppvekstområde i Marker.

Kultur som grunnlag for god folkehelse:

Gode lavterskeltilbud innenfor kultur og fritid er viktige tiltak for å skape helse i befolkningen. Et rikt kulturtilbud bidrar til et sosialt lokalsamfunn, og den kulturaktiviteten du bedriver er helsebringende. Samtidig erfarer vi at i tider med krevende økonomiske rammer som krever streng økonomisk prioriteringer er det lett at de ikke lovpålagte tjenestene som dette ofte handler om blir salderingspostene. Dette er definitivt en utfordring også for Marker, og ikke en ønsket utvikling.

Næringsutvikling og attraktivitet:

Marker er en attraktiv kommune, men har utfordringer i forhold til arbeidsplassutvikling og innbyggertall. Vi er i utkanten av pressområdet og må aktivt markere oss for å få oppmerksomhet og med det etterspørsel etter tomter og lokaler. Det å levere gode kundeopplevelser er viktig i alle ledd – og både kommune, reiseliv, handel og næringsliv må være bevisste på å samarbeide om dette. Vi vil derfor fortsette å utvikle samarbeidet med næringslivet i Marker.

Vi må også gjøre opplevelsene knyttet til kanalen mer kommersielle, slike at det ikke bare blir opplevelser, men også arbeidsplasser. Etableringen av en vindpark har gitt oss mulighet til å etablere et besøkssenter. Et slikt senter bør bli et samarbeidsprosjekt mellom flere aktører som setter miljø, klima og fornybar energi på dagsorden, og som ikke bare bidrar til flere besøkende, men også etablering av nye arbeidsplasser.

Befolkningsutvikling

Hovedtrekkene viser at det er en utfordring å få til en fortsatt positiv befolkningsutvikling med en robust befolkningsstruktur som bidrar til positiv utvikling for Marker kommune også økonomisk. Det er vesentlig at vi retter en innsats i å snu befolkningstrenden og skape sysselsetting som gir gode levekår. Det er behov for å øke utdanningsnivået i kommunen, og samtidig øke andelen bosatte med høyere utdanning ved å skape kompetansearbeidsplasser.

Mulighetene

«Mulighetene er mange» er Marker kommunes vedtatte visjon. Visjonen er gammel, men like aktuell og tidsriktig i 2019. Uavhengig av skiftende forutsetninger vil det alltid finnes muligheter, muligheter til å tenke nytt, muligheter til å gjøre ting på andre måter, muligheter for å skape utvikling og trivsel.

Kommuneplanens mål for kommende periode er heller ikke bundet opp mot definerte forutsetninger og rammebetingelser:

- Fornøye innbyggere
- Opprettholde vårt lokalsamfunn
- Utnytte vårt potensiale

Det er vedtatt å jobbe målrettet med vår attraktivitet rundt bosetting, besøk og næring, og strategien for arbeidet er uttrykt slik:

Gjennom engasjement og deltakelse utvikle en attraktiv region der folk finner seg til rette og trives, og der menneskene og de naturgitte ressursene er i sentrum.

Dette utviklingsfokus må sees i et bærekraftig perspektiv. Vi må skape økonomisk handlingsrom til å utvikle de områdene som ikke er lovpålagt, men som bidrar til å øke vår attraktivitet. I stor grad dreier dette seg om ungdomstilbud, kulturtilbud og sentrumsutvikling. I tillegg blir det viktig å jobbe for en økning i folketallet og etablering av lokale arbeidsplasser.

Vår mulighet fremover blir å produsere de lovpålagte tjenester på en så effektiv måte som mulig, slik at vi til fulle tar ut potensialet ved å være en liten og oversiktlig kommune, men likevel slik at innbyggerne får det de har behov for. Det betyr at vi i 2019 vil se på en tilpasning av organisasjonen, med de endringer som må til for å gjøre den mer robust både i et faglig, kvalitetsmessig og økonomisk bærekraftig perspektiv.

Eiendomsskatt kan gi oss et mulighetsrom som vi i fellesskap må finne ut av. Med de rammebetingelser vi i dag kjenner til, anser jeg det ikke realistisk å avskaffe eiendomsskatten på kort sikt. Eiendomsskatten er vår mulighet til å kunne investere i ny barnehage og eventuelt andre formål. Vi bør imidlertid så langt som mulig benytte eiendomsskatt til formål som kommer innbyggerne direkte til gode og som er enkle og tydelige å forklare.

Omdømmebygging og en bevisst holdning til informasjon og kommunikasjon blir viktig. Vi må løfte fellesskapstenkingen, heie fram Markerlaget og stå sammen om å bygge en framtid for vårt lokalsamfunn.

Vi må ta del av digitaliseringsmulighetene og tørre være ambisiøse i forhold til miljø- og klimatenkingen. I denne sammenheng har Marker allerede gjort store investeringer, og gjennom vedtak om at vi skal være et såkalt Smart Samfunn Marker tydeliggjort et viktig veivalg for vår kommune. Videre er det slik at vi i Marker gjennom Smart Østfold og SmartKom vurderer og undersøker utvikling av smarte løsninger i samarbeid med hele eller deler av Østfold. Haldenkanalen gir oss oppmerksomhet og muligheter, både knyttet til natur, kultur, opplevelse og grønn økonomi. Vindkraftetablering og utviklingen av et besøkssenter i Marker vil også gi oppmerksomhet og et utgangspunkt for enda tydeligere å jobbe med fornybar energi.

Opprettholdelsen av våre gode kommunale tjenestetilbud er vesentlig for at Marker kommune skal fremstå som en god bokommune. Helhetstenkning og langsiktighet vil være avgjørende for å kunne møte utfordringene og redusere risikofaktorene. Det må bli en tydeligere dreining mot mer forebygging og tidlig innsats for på sikt å redusere behovene for stadig mer av tjenestene med de høyeste kostnadene. For å treffe riktig må vi ha god kjennskap til både hvor skoen trykker, men også hva som påvirker helsen og hvordan vi skal rette innsatsen for å redusere sosiale helseforskjeller.

Samfunnsfloker er en samlebetegnelse for komplekse sosiale, helsemessige og miljømessige utfordringer som er sammensatte, foranderlige og tett sammenvevde med andre problemer. Skal vi lykkes i å løse disse må det offentlige, frivillige, næringsliv og sivilsamfunn sammen bidra.

For første gang har Marker i samarbeid med kommunene i nye Indre Østfold kommune utviklet en felles oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer, og ikke minst en bearbeidet kortversjon av dette grunnlagsdokumentet. I kortversjonen er **folkehelsearbeidet** satt inn i et livsløpsperspektiv med fokus på tverrfaglighet for å løse samfunnsflokene. Denne kortversjonen «**Slik har vi det**» skal vi benytte som et viktig verktøy for å treffe med tiltak i tre avgjørende livsfaser. Setter vi inn tiltak knyttet til disse tre fasene i livet, vil vi kunne oppnå effekt for hele livsløpet:

1. alderen minus 1 år til 3 år
2. å komme gjennom videregående skole og over i arbeid
3. å utsette skrøpeligheten hos eldre

Den nylig utviklede «Markermodellen» er en tverrsektoriell, digital samhandlingsmodell med fokus på tidlig innsats, samarbeid og helhetlig oppfølging av barn i alderen 0-18 år som står i fare for å utvikle psykososiale vansker.

Målrrettede og gjennomtenkte tiltak for å gi barnet en god oppvekst allerede fra tiden i mors mage er vesentlig for å utvikle livsmestring hos den enkelte. Sammen skal vi i Marker skape robust ungdom, og som rådmann har jeg et særlig ansvar for å forankre og prioritere det forebyggende arbeidet i alle ledd. At Marker kommune har valgt å være et lokalsamfunn med MOT er en forpliktelse, men først og fremst en unik mulighet.

Det er viktig å fange opp, og gjøre noe med de problemene barn og unge opplever både i og utenfor barnehage og skole. Slik kan vi hjelpe de som trenger det aller mest, bryte negative sirkler og erstatte dem med gode. Markermodellen blir et viktig verktøy for oss i dette arbeidet, **og er et nybrottsarbeid vi kan være stolte av.**

Å utsette skrøpeligheit hos den eldste delen av befolkningen vil gi flere gode leveår og være et gode både for hvert enkelt menneske og for samfunnet. Vi fortsetter vårt fokus på hverdagsrehabilitering og troen på at den enkelte skal gjøre en innsats selv for å gjenvinne funksjoner de tidligere har mestret. På denne måten klarer den enkelte seg i størst mulig grad selv, og kan klare hverdagen i eget hjem og nærmiljø. Mestring er sentralt i dette arbeidet, uansett funksjonsnivå. Hverdagsmestring er både et rehabiliterende og et helsefremmende tanke sett.

Denne høsten fikk vi prosjektmidler til å bygge opp og styrke det gode arbeidet som ble igangsatt i fjor. Målet med prosjektet er å sikre en god overgang ved avsluttet hverdagsrehabilitering til hverdagen hvor personen selv mestrer eget liv, i eget hjem. Tett samhandling og samarbeid for å forme denne tjenesten er viktig. Et slikt tiltak oppfyller hele bærekraftperspektivet; miljømessig, økonomisk og sosialt.

Rådmannens budsjettforslag gir grunnlag for at kvaliteten på dagens tjenestetilbud fortsatt kan være god, selv om rammene endres. Planlegging og gjennomføring av driftsmessige effektiviseringstiltak vil også i framtida være nødvendige for å opprettholde dagens tjenestetilbud. Samtidig er det riktig å understreke at det er en grense for hvor mange effektiviseringstiltak man kan gjøre uten at det går ut over kravet om faglig forsvarlige tjenester.

Kommunen har kompetente og dyktige medarbeidere som hver dag yter gode tjenester til det beste for Markers innbyggere. Disse er og blir vår viktigste ressurs. Kommunen er rik på menneskelig kapital og kunnskap selv om inntektene er begrenset. Både innbyggere, politikere og medarbeidere er nødvendige bidragsytere for å få til endringer og løsninger på de utfordringene vi står overfor.

Ørje, 25. oktober 2018
Tove Kolstad Skadsheim
Rådmann

2. Sammendrag

Budsjett 2019 med økonomiplan 2019-2022 inneholder en samlet vurdering av kommunens økonomiske situasjon. Rådmannen har lagt vekt på å fremstille budsjettgrunnlaget slik at det gir nødvendig informasjon for en god politisk prosess.

Rammene som er tildelt virksomhetene er i denne budsjett- og økonomiplan meget stramme. Alle virksomhetene har fått kutt med en jevn fordeling. Lokale forhandlinger høst 2018 er ikke kompensert til virksomhetene og må dekkes innenfor virksomhetens rammer. Kommunal lønns- og prisvekst er heller ikke for denne budsjett- og økonomiplanperioden kompensert fullt ut. Det er i budsjettet satt av 1,89 % til lønnsoppgjør, mens statsbudsjettet beregner pris- og lønnsveksten til 2,8 % for 2019.

Årsbudsjettet for 2019 legges frem som et meget nøkternt og stramt driftsbudsjett. Denne budsjett- og økonomiplanperioden blir vanskeligere og strammere for kommunen enn tidligere. Uforutsigbarhet i inntektssiden fra 2020, blant annet knyttet til eiendomsskatt, gjør også økonomiplanperioden usikker.

Flere av virksomhetene har i budsjett- og økonomiplanperioden fått redusert sine rammer. Omsorg, Grimsby barnehage, stab, støtte og fellesfunksjonene og private barnehager er de som har en økning.

Det er lagt inn en avsetning til disposisjonsfond på kr 6 179 000 for 2019 som er 2,19 prosent av netto driftsinntekter.

2017 var nok et godt skatteår for kommunene, men Marker kommune er fortsatt en skattesvak kommune. For 2017 var skatteprosenten 77,0 % av landsgjennomsnittet. For 2017 lå vi lavest i Østfold. Kompensert for skatteutjevning var prosenten 94,1, noe som også er lavest i Østfold sammen med 2 andre kommuner. Men, 2017 var et forholdsvis godt år for Marker kommune, og vi hadde sammen med Hobøl, Halden og Våler det beste netto driftsresultat av sum driftsinntekter for 2017 i Østfold.

For beregning av rammetilskudd og skatt på inntekt og formue, er det som tidligere år benyttet prognosemodellen utarbeidet av Kommunenes Sentralforbund. Forslag til avgift på kommunale tjenester følger som egne punkter i budsjettvedtaket. Eiendomsskatten er for 2019 beregnet til en inntekt på kr 11 mill. Dette ut fra anslåtte inntekter i 2018. Det er i økonomiplanperioden ikke foreslått en økning av eiendomsskatten. Forslag til nye regler knyttet til eiendomsskatt på boliger og hytter i statsbudsjettet fra 2020 er ikke tatt høyde for i budsjett- og økonomiplanperioden. Utbytte er ikke lagt inn som inntekt i budsjett- og økonomiplanperioden.

Når det gjelder rentekostnader er det lagt inn med følgende budsjettert lånerente: 2,04 % for 2019, 2,49 % for 2020, 2,92 % for 2021 og 2,84 % for 2022. Dette etter anbefaling fra Kommunalbanken. I tillegg er det tatt høyde for økte avdragsutgifter fra 2020 i forhold til endret beregningsmåte på hvor mye som må innbetales i avdrag.

Investeringsbudsjettet for 2019 er på kr 62 875 000. Det er heller ikke i dette budsjettet foreslått opptak av lån til videreutlån (startlån) for 2019. Låneopptaket for 2019 inkluderer ny barnehage som har blitt utsatt fra 2018 budsjett til 2019. I tillegg er det låneopptak til selvkostområdet, IKT, asfaltering, utfasing av oljekjeler, maskinpark teknisk, ekstraordinært

vedlikehold teknisk, ENØK-tiltak, nytt varmeanlegg Ørje kirke, rehabilitering av amfiet i slusene, inventar alle virksomheter og Smarte samfunn.

I økonomiplanperioden 2020-2022 er det lagt inn forslag om låneopptak på kr 15 215 000 i 2020, kr 15 050 000 i 2021 og 14 100 000 i 2022.

I denne budsjett- og økonomiplan har vi valgt å holde noen investeringer utenfor og de vil eventuelt komme som egne saker når vi vet beløp og når de kan gjennomføres. Dette gjelder blant annet fiber til hele Marker, Sletta industriområde, Krogstadfeltet, rehabilitering av rådhuset, Marker skole, demensboliger/omsorgsboliger og personheis Ørje kirke.

Oppsummering av budsjettforslaget:

Politikk og utvalg

Foreslått ramme for 2019 er kr 3 mill. Det er en liten nedgang fra budsjett 2018 med kr 150 000. Selv om antallet representanter reduseres fra 2020, så er ikke budsjettet redusert. Dette med bakgrunn i en gjennomgang av politisk reglement i 2019 og at effekten av dette er ikke kjent når budsjettet legges.

Stab/støtte og fellesfunksjoner

I forslag til ramme for stab, støtte og fellesutgifter, er rammen økt med kr 147 580. Økonomikontoret fikk i 2018 bevilget inntil kr 450 000 til en 80 % ressurs, denne må videreføres i 2019. Fra 01.01.2020 opphører salg av tjenester til Rømskog kommune. Dette betyr en reduksjon i inntektene, og kostnadene må reduseres tilsvarende.

Livsynsformål

Det er foreslått en ramme på kr 3 469 000 til livsynsformål fra 2019. Dette er en reduksjon på kr 150 000 fra 2018. I økonomiplanperioden er det foreslått rammer på kr 3,4 mill.

Marker skole

Marker skole har fått en betydelig reduksjon i sin ramme fra 2018 til 2019, en reduksjon på kr 1 633 793. Dette med bakgrunn i synkende elevtall, men også med bakgrunn i KOSTRA-tall som viser at Marker kommune fortsatt bruker noe mere penger på skole enn kommuner i Østfold. Det er ikke tatt høyde for ekstra utgifter knyttet til elever som trenger ekstraordinære tiltak.

Grimsby barnehage

Her er rammen økt med kr 568 313 fra 2018. Ingen videre økning i perioden 2020-2022. Økningen fra 2019 er begrunnet med ny lov om pedagognorm og bemanningsnorm som gjør at lønnskostnadene vil øke noe. Antall barn er fortsatt veldig variabelt gjennom hele året, og det gir store utfordringer i å legge et så riktig budsjett som mulig.

Private barnehager

Her er rammene økt med kr 2,2 mill fra budsjett 2018. Dette med bakgrunn i regnskapstall for 2018. I økonomiplanperioden er rammen redusert med kr 500 000 fra 2021. Tallene er beregnet ut fra foreløpig vedtatt sats for 2019 og med antall barn i 2018. I tillegg er det satt av penger til pedagognorm, søskenmoderasjon, styrking av enkelt barn og redusert foreldrebetaling, nå også for 2 åringer som det er et forslag på i statsbudsjettet.

Familie og helse

Her er rammen for 2019 redusert med kr 202 708. I tillegg bortfaller tilskudd til finansiering av 1 stilling rus/psykiatri med kr 600 000 fra Fylkesmann, så det reelle kuttet er kr 800 000.

Fra 01.01.2020 kommer det pålegg om at alle kommuner skal ha en kommunepsykolog, dette er ikke lagt inn i rammene fra 2020. I tillegg blir det nye lovpålagte oppgaver til barnevernet fra 2020, men det knytter seg stor usikkerhet til hva det vil innebære.

Nav

En reduksjon av ramme fra 2018 til 2019 med kr 415 387. Marker kommune får ikke nye flyktninger i 2019 og det innebærer redusert inntekter fra IMDI med ca kr 1 mill fra 2018 til 2019.

Omsorg

Her er rammen økt med kr 525 407 i forhold til 2018. Estimert resultat for 2018 antyder et merforbruk på ca kr 1 mill. Det er ikke tatt høyde for ekstraordinære kostnader knyttet til 1:1-tiltak, akutte plasseringer på eksterne institusjoner og lignende.

Teknikk, plan og miljø

Her er rammen redusert med kr 224 656 fra 2018. Marker kommune har fortsatt et stort etterslep på vedlikehold. Det er ikke budsjettert med midler til ekstraordinært vedlikehold.

Kultur, fritid og bibliotek

Rammen er redusert med kr 127 669 fra 2018 til 2019. I økonomiplanperioden holdes rammen uendret. Selv om det reduserte beløpet er «lite», er det mye penger for en liten virksomhet, og små kutt får konsekvenser for tilbudet til kultur, fritid og bibliotek.

Næring

Ramme for 2019 er foreslått med kr 1,1 mill. I følge fremtidsverkstedene vi har hatt, har det kommet frem et ønske om videre satsing på Næring.

Budsjett og økonomiplan 2019-2022 er veldig stramt for flere av virksomhetene, og uforutsette kostnader her, som for eksempel kjøp av ekstraordinære plasser på MBSS, barnevern og psykiatri/rus kan gjøre at gjeldende virksomheter ikke vil klare å holde sine rammer uten ekstra bevilgning. Marker skole har også meget stramme rammer, og ekstraordinære tiltak knyttet til enkeltelever vil medføre behov for økte rammer. Det samme gjelder Teknikk, plan og miljø. Her er ekstra ordinære kostnader som følge av utsatt vedlikehold ikke budsjettert med i 2019, heller ikke i økonomiplanperioden.

3. Mål- og resultatstyring

Marker kommune har valgt en organisasjonsmodell med rådmannsnivå (rådmann og kommunal-sjefer) og syv virksomheter. Stab og støttefunksjonene er organisert direkte under rådmannen. Den politiske styringen består av sektororienterte utvalg, men vektlegger også en helhetsorientering. For å ha en godt fungerende organisasjon fordrer det en gjennomgående bevissthet og forståelse for hva vi skal ha i fokus og arbeide for, både samlet for hele kommunen, på tvers av virksomhetene og innad i hver enkelt virksomhet. Vi skal ha en overordnet og helhetlig strategisk styring. Med utgangspunkt i det fremtidsbildet vi ønsker oss og de kjente utfordringer vi står overfor foreslår derfor rådmannen en organisasjonsendring for å gjøre organisasjonen tilstrekkelig robust. Dette fordrer et godt trepartssamarbeid, og vil i 2019 organiseres som et prosjekt med mål om å ha en ny organisasjonsmodell på plass fra 2020.

Rammene for styring og utvikling av Marker kommune består i hovedsak av fire hovedelementer:

1. Visjonen og verdiene våre
2. Målene våre
3. De økonomiske rammene
4. Lovverket som regulerer alle side av kommunal tjenesteyting og drift

Marker kommunes visjon er:

MULIGHETENE ER MANGE

Vi bygger vår virksomhet på verdiene **Trygghet, Trivsel og Respekt**. Verdiene danner grunnlaget for verdibasert ledelse og for utvikling av organisasjonen. Verdiene skal videre fungere som en rettesnor for samtlige medarbeidere i Marker kommune i den daglige tjenesteytingen. Verdiene ligger til grunn for utarbeidelsen av våre mål og i videre arbeid med måloppnåelse.

For å kunne implementere disse verdiene er vi avhengige av et tydelig og godt lederskap som kjenner til hvilke handlinger og holdninger som fremmer nettopp disse verdiene. Det er i Marker vedtatt en plattform for god ledelse. Hovedmålet for ledelse i vår kommune er:

Trygg, god og enhetlig tjeneste.

Visjon
Mulighetene er mange

Verdier
Trygghet
Trivsel
Respekt

“Folk som snakker sammen, skaper sammen”
Derfor vil vi stimulere til samspill mellom innbyggere, medarbeidere, frivillige og lokalt næringsliv for å ha fornøyde innbyggere, opprettholde vårt lokalsamfunn og utnytte Markersamfunnets potensiale.

MOT
Marker er en MOT-kommune. Vi vil bevisstgjøre og styrke ungdoms mot – til å leve, bry seg og si nei.
MOTs visjon er et varmere og tryggere samfunn.

Styringsmål
God tjenestekvalitet med fornøyde brukere.
Tilfredse, stolte og friske medarbeidere.
God ressursstyring som sikrer økonomisk handlingsfrihet.
Attraktiv kommune for bosetting og etablering.

MARKER

Overordnet strategi for økonomiplanperioden 2019-2022

Kommuneplanens samfunnsdel for 2016-2028 ble vedtatt av kommunestyret 15.12.2015, og fastsetter hva som er de langsiktige utfordringer, mål og strategier for samfunnsutviklingen i Marker kommune. De tre overordnede målene i Marker er:

1. Fornøye innbyggere
2. Opprettholde vårt lokalsamfunn
3. Utnytte vårt potensiale

Kommunens samlede virksomhet skal utvikle tjenester i samsvar med følgende hovedmål vedtatt i samfunnsdelen:

1. Å fortsatt ha en positiv befolkningsutvikling
2. Opprettholde lokalt arbeidsmarked
3. Opprettholde et godt tjenestetilbud
4. Utvikle et levende sentrum med økende aktivitetstilbud
5. Enklere tilgang for unge og eldre til aktiviteter og sosiale arenaer
6. Infrastruktur som tilrettelegger for innflytting og næringsetablering
7. Senke terskelen for deltakelse i samfunnet
8. Utjevne sosiale forskjeller som påvirker helsen
9. Lage boliger som bidrar til bedre helse og mulighet for å bo hjemme lengre for eldre
10. Begrense behovet for individuell transport
11. Kommunen skal ta miljøansvar i egen virksomhet

Det er utarbeidet strategier for hvert enkelt av disse, som er å finne i nevnte plan: [Kommuneplanens samfunnsdel](#)

Smarte byer og samfunn og FNs bærekraftsmål

Høsten 2018 fattet Marker kommunestyre vedtak om å bli med i Smarte byer og samfunn. Dette handler om hvordan byer og bygder skal utvikles til å bli bærekraftige og moderne samfunn der både økonomiske, sosiale og miljømessige verdier gjennomsyrrer alt vi gjør og skaper. Energi, vann, mobilitet, helse, bygg og hjem, offentlige tjenester og integrasjon mellom de forskjellige virksomhetsområdene er noen av de sentrale satsningsområdene i dette arbeidet. Det ble også fattet et vedtak om at Marker kommune inngår avtale om partnerskap i NCE (Norwegian Centres of Expertise). Tankegangen om at innovative løsninger skapes i samhandling mellom innbyggere, akademia, bedrifter og det offentlige (quadruple helix) er et grunnleggende element. NCE Smart Energy Markets berører mange aspekter som er interessante for Marker kommune, og som er nedfelt i kommuneplanens samfunnsdel.

FNs 17 bærekraftsmål inneholder de tre, sammenhengende dimensjonene i bærekraftig utvikling; **miljø, økonomi og sosiale forhold**. I Marker kommune ønsker vi heretter å bruke bærekraftsmålene mer aktivt i vår planlegging av og beslutninger om blant annet utdanning, integrering, sentrumsplanlegging, klima- og miljøtiltak, innkjøp, helse, teknologi og andre innovative løsninger.

Disse nye satsingene i Marker vil vi se som en mulighet til å ta fatt på samfunnsutfordringer på en ny måte og la dem være drivere for vårt valg av nye løsninger.

God målstyring handler om å styre på flere dimensjoner, og rådmannen anbefaler at vi fortsetter med følgende 4 fokusområder med gjennomgående styringsmål for planperioden:

1. Tjenestekvalitet ***Brukertilfredshet – god tjenestekvalitet i alle ledd***
Faglig kvalitet – god tjenestekvalitet i alle ledd
2. Organisasjonskvalitet ***Godt arbeidsmiljø***
Friske medarbeidere
Innovasjon og nytenking
3. Økonomi ***God økonomistyring***
4. Samfunn ***En attraktiv kommune med mennesker og natur i fokus***

Styringsmålene tar opp i seg bærekraftsprinsippet.

Tabellen nedenfor viser hva som er de gjennomgående måleindikatorene i alle virksomheter, og også noen oppførte felles mål (eller kommunesnitt). Hver virksomhet utarbeider sine arbeidsmål for 2019 med utgangspunkt i dette.

Fokusområder	Måleindikator	Metode	2017	2018	Mål 2019
Tjenestekvalitet	Brukertilfredshet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
		BU			
		BU			
	Faglig kvalitet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
Organisasjonskvalitet	Godt arbeidsmiljø				
	Mestringsorientert ledelse	MU			
	Mestringsklima	MU			
	Andel medarbeidere som har hatt medarbeidersamtale	DK			100 %
	Friske medarbeidere				
	Nærvær	DK			% nærvær
	Innovasjon og nytenking				
	Fleksibilitetsvilje	MU			
	Antall igangsatte og/eller gjennomførte tiltak	DK			

Økonomi	God økonomistyring				
	Forbruk mot budsjett	DK			100 %
Samfunn	En attraktiv kommune med mennesker og natur i fokus				
	Livskvalitet og folkehelse				
	Miljø og klima				
	Ungdom i fokus				
	Beredskap				

4. Økonomiske rammebetingelser i økonomiplanperioden

Mål med innføring av økonomimål eller handlingsregel er å få en sunnere utvikling i kommunens økonomi, og sikre at vi har nødvendige reserver.

Følgende økonomimål foreslås i budsjett- og økonomiplan 2019-2022:

Tekst	Regnskap 2017	Ambisjon 2018	Ambisjon 2019	Ambisjon 2020	Ambisjon 2021	Ambisjon 2022
Disposisjonsfond	27 794 100	Min 10 % av brutto driftsinnt.	Min 10 % av brutto driftsinnt.	Min 10 % av brutto driftsinnt.	Min 10 % av brutto driftsinnt.	Min 10 % av brutto driftsinnt.
Netto driftsresultat i %	6,36 %	2,96 %	1,85 %	1,85 %	1,85 %	1,85 %

Finansieringssystemet

De frie inntektene til kommunene består av:

- Skatteinntekter
- Inntektsutjevnerende tilskudd
- Rammetilskudd
- Eiendomsskatteinntekter
- Integreringsstilskudd og rentekompensasjon

Dette er inntekter som kommunen kan disponere fritt, uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regelverk.

Det overordnede formålet med inntektssystemet er å jamne ut kommunens forutsetninger for å gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne sine. Dette gjøres ved at man tar hensyn til strukturelle forskjeller i kommunens kostnader og forskjeller i skatteinntektene. Omfordelingen som følge av disse skjer gjennom innbyggertilskuddet.

Inntektssystemet inneholder også tilskudd som utelukkende blir gitt ut fra regionalpolitiske mål. Marker kommune får i budsjett 2019 overført kr 5 219 000 i distriktstilskudd Sør Norge. I 2018 var det tallet kr 4 090 000. Bakgrunnen for dette tilskuddet er at det skal ivareta kommuner i Sør-Norge med svak samfunnsmessig utvikling. Distriktstilskudd Sør-Norge gis med en sats pr kommune og en sats pr innbygger. Tilskuddet blir tildelt kommuner i Sør Norge etter følgende kriterier:

- Har under 3 200 innbyggere, eller en distriktsindeks på 46 eller lavere
- Har hatt en gjennomsnittlig skatteinntekt de siste tre årene som er lavere enn 120 % av landsgjennomsnittet

Kommuner med distriktsindeks på 35 eller lavere får tilskudd per kommune og per innbygger med høyeste sats. Tilskuddet blir regnet ut fra tallet på innbyggere pr 01.01.2018, oppdatert med tall for 2017.

Distriktsindeksen til Marker kommune er pr dato 34,4 og baserer seg på 2017 regnskapstall. Denne indeksen justeres hvert år.

Distriktsindeksen for 2017 er produsert etter gammel metode. Regjeringen har jobbet med å revidere den, og har nå utlyst en faglig ekstern gjennomgang av distriktsindeksen.

Forskjellene mellom landets kommuner er til dels store når det gjelder kostnadsstruktur som følge av blant annet ulik demografi, levekårsforhold med mer. Forskjellen gjør at etterspørselen etter kommunale tjenester og kostnadene ved disse vil variere mellom kommunene.

Indeksberegnet utgiftsbehov for Marker kommune i 2019 i Statsbudsjettet er beregnet til 1,0602 i 2019 – det vil si noe over gjennomsnittet som ville vært 1,000. Til sammenligning var dette beregnet til 1,06613 i 2018, og det vil si at Marker kommune reelt sett er beregnet til å få noe lavere utgiftsbehov i 2019 sammenlignet med 2018, sett opp mot landsgjennomsnittet. Disse tallene baserer seg på regnskapstallene for 2017.

Statsbudsjettet 2019

I forslag til statsbudsjett for 2019 får kommunene en vekst i frie inntekter på 2,9 %, beregnet ut fra anslag på regnskap 2018. Østfoldkommunene anslås samlet sett å få en vekst på 3,2 % i 2019 ut fra samme beregningsmåte. Marker kommune er beregnet til og få en vekst på 2,0 %.

I Østfold er det kommunene Sarpsborg, Fredrikstad, Hvaler, Råde, Rygge og Våler som får den største % andelen i vekst, fra 3,5 til 3,7 %. De kommunene med lavest vekst er Aremark, Hobøl og Marker med henholdsvis 1,7 %, 1,7 % og 2,0 %.

Pris- og lønnsveksten (deflatoren) er anslått til 2,8 %, slik at den beregnede realveksten for Østfoldkommunene blir 0,4 %. For Marker kommune er det ikke en vekst men en nedgang på - 0,8 %. Disse tallene er for Marker kommune sitt vedkommende ganske likt som i 2018.

En del av rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner fordeles etter skjønn. For 2019 fikk fylkesmennene i Buskerud, Oslo og Akershus og Østfold en felles ramme til fordeling. Dette har sammenheng med at de tre embetene fra 1. januar blir slått sammen til et embete. Den samlede rammen tilsvarer det de tre fylkesmennene fikk til sammen i 2018, og det ble derfor avtalt at samme beløp som i 2018 blir fordelt for 2019. Det samlede skjønntilskuddet for 2019 er satt til kr 39 000 000. Kr 31 500 000 er fordelt til kommunene, mens kr 7 500 000 er holdt tilbake av fylkesmann for senere fordeling. Marker kommune har i budsjett 2019 fått tildelt kr 300 000 mot kr 400 000 i 2018.

Østfoldkommunene oppnådde i 2017 samlet resultater omtrent som i 2016. Det var klar resultatmessig forbedring fra 2015 til 2016. Resultatet i fylket er noe svakere enn lands-gjennomsnittet. 17 av 18 kommuner i Østfold hadde et positivt nette driftsresultat i 2017. 14 av kommunene hadde et akseptabelt resultat på over 1,75 %. Aremark har hatt negative resultater de to siste årene. Den positive motsatsen

er Trøgstad, Skiptvet og Rømskog som har hatt positive resultater i alle år fra 1994. Halden, Marker, Hobøl og Våler oppnådde de beste resultatene i 2017.

I tillegg til at kommunene i Østfold har relativt svake driftsresultater har de også lite frie reserver. Kommunen er dermed i en sårbar situasjon, og har lite buffere å møte negative overraskelser med. Samlet har kommunene i fylket oppnådd en økning av nivået på frie fond fra 2016 til 2017. Nivået er imidlertid i laveste laget i de fleste kommunene, og samlet for fylket er nivået lavere enn landsgjennomsnittet.

Nedenfor følger en tabell med netto driftsresultater i økonomiplanperioden:

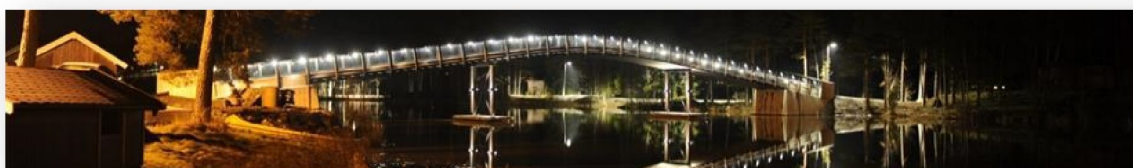
Netto driftsresultat	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Brutto driftsinntekter	-297 265 007	-280 665 427	-282 498 573	-278 755 573	-277 885 573	-277 925 573
Netto driftsresultat	-18 907 542	-7 875 950	-5 415 674	-5 151 428	-5 135 333	-5 136 013
Netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter	6,36	2,81	1,92	1,85	1,85	1,85
Endring i brutto driftsinntekter		-5,58	0,65	-1,32	-0,31	0,01
Endring i brutto driftsutgifter		-3,54	1,10	-1,90	-0,34	-0,45

Inntektssystemet gjør at vi kun har budsjettert med kr 559 000 i INGAR (overgangsordning) for 2019, i 2020 og 2021 er den negativ med kr 143 000. Dette gir store utslag på inntektssiden vår.

Flere av virksomhetene får i dette budsjettet kutt. Vi har for 2019 en økning i inntektene på kr 2 053 000 i forhold til 2018 budsjett. Det er i sum fordelt kr 444 620 mer til virksomhetene i 2019 enn i 2018.

Et netto driftsresultat på 1,85 % er muligens for ambisiøst i forhold til økonomien til Marker kommune fremover. Fra 2014 har Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi anbefalt at netto driftsresultat bør ligge på 1,75 % over tid.

Anbefalt nivå på disposisjonsfond er ca 10 % av driftsinntekter. Dette er en nødvendig buffer for Marker kommune fremover.

Tabellen under viser utviklingen over tid i netto driftsresultat for Østfold:

Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter - konsern (2003-2017)															
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
0101 Halden	-1,6	2,9	4,2	3,6	0,5	0,8	-0,6	-0,8	-8,1	-3,7	-3,0	0,1	2,3	4,5	6,2
0104 Moss	-0,6	0,9	5,4	5,1	4,5	-0,6	0,0	2,9	3,9	1,5	0,0	1,8	3,9	3,9	4,1
0105 Sarpsborg	-0,3	2,1	4,9	7,7	2,6	-2,5	0,4	2,9	0,6	1,6	1,3	-1,2	1,2	3,2	2,4
0106 Fredrikstad	-1,6	-1,3	5,6	6,0	2,3	-0,1	-0,8	-0,3	2,6	3,2	1,5	2,6	1,2	2,7	2,6
0111 Hvaler	-5,2	4,9	6,0	8,5	-2,0	-1,1	6,6	8,4	-3,8	0,8	3,1	3,7	-0,8	-0,6	3,9
0118 Aremark	-5,6	-5,1	-7,8	13,7	2,5	-4,2	-1,9	0,7	-7,8	2,2	4,6	1,1	0,5	-0,5	-0,7
0119 Marker	3,9	1,2	7,1	7,3	4,3	3,3	0,1	2,7	0,2	-0,4	-1,1	-2,4	3,2	6,9	6,5
0121 Rømskog	6,2	4,2	14,9	17,0	7,7	11,1	4,0	4,7	5,5	4,0	1,7	4,0	2,6	7,7	2,4
0122 Trøgstad	0,9	8,2	7,0	6,0	1,9	0,7	6,4	4,0	1,5	8,6	4,9	3,7	4,9	5,0	3,4
0123 Spydeberg	-0,1	3,9	7,0	5,8	2,5	-2,2	0,1	1,7	1,3	3,3	0,7	-2,4	0,2	0,2	1,6
0124 Askim	1,1	2,3	6,3	9,1	3,3	4,1	2,0	3,0	3,6	10,8	3,9	0,6	1,4	3,5	3,3
0125 Eidsberg	-1,8	0,8	2,5	7,2	3,0	-1,8	-0,9	0,7	1,3	3,9	2,2	1,0	2,1	2,0	3,4
0127 Skiptvet	2,1	1,5	7,0	13,2	9,9	6,6	5,6	2,2	1,5	4,1	0,5	1,6	1,4	4,6	2,9
0128 Rakkestad	1,2	2,6	4,4	3,0	0,6	-1,9	2,2	1,9	1,6	1,1	0,5	0,8	1,7	3,7	3,0
0135 Råde	-4,2	1,6	1,7	4,0	-3,5	-4,1	1,6	1,6	2,7	3,5	4,9	1,5	2,7	3,9	0,2
0136 Rygge	-2,0	-2,2	-1,4	-0,9	2,1	1,8	3,1	1,5	-0,5	0,6	0,9	0,4	3,3	4,4	1,5
0137 Våler (Østf.)	2,2	0,5	4,0	5,5	2,6	2,0	2,3	-1,2	-0,3	0,9	1,6	5,2	5,6	6,7	4,8
0138 Hobøl	-3,5	-0,6	-2,3	-0,8	4,6	2,5	-1,0	0,3	0,1	0,9	-2,1	-3,8	-0,3	4,7	17,4
EKA01 Østfold	-0,9	0,9	4,7	5,8	2,5	-0,2	0,5	1,4	0,8	2,2	1,0	1,0	1,9	3,4	3,5
EAK Landet	0,2	2,7	3,9	6,5	2,9	0,4	3,2	2,6	2,5	3,2	2,8	1,3	3,0	4,0	3,8

De fleste av kommunene i Østfold har netto utgifter til finans og avdrag som spiser av det økonomiske handlingsrommet. For 2017 vise tallene at Marker kommune har 71,1 % i langsiktig gjeld i prosent av brutto driftsinntekter. Hvaler, Råde, Rygge og Trøgstad topper denne statistikken i Østfold med henholdsvis 112,7 %, 109,4 %, 108,5 % og 107,0 % - På bunnen av denne statistikken finner vi Skiptvet, Rømskog og Hobøl med henholdsvis 35,8 %, 44,9 % og 50,3 %. Snittet i Østfold er 99,6 % og snittet i landet er 97,9 %.

Prognosemodellen fra Kommunenes Sentralforbund (KS) er lagt til grunn for beregning av rammetilskudd og skatt på inntekt/formue i rådmannens budsjettforslag. Vi har for 2019 budsjettet med en befolkning på 3 551 innbyggere. Vi har denne gangen brukt anslag for antall innbyggere som KS har anbefalt. Statsbudsjettet bruker SSB sin forventede befolkningsutvikling som grunnlag for beregning av frie inntekter, derfor vil det være en differanse mot det som er oppgitt i Grønt hefte og det som KS mener bør legges til grunn ved beregning av frie inntekter. I tillegg reduserer Marker kommune skatteinntektene ut fra tidligere tall.

Eiendomsskatt

Regjeringen har i Statsbudsjettet for 2019 foreslått å redusere den maksimale eiendomsskattesatsen fra 7 til 5 promille for bolig- og fritidseiendommer fra 2020. Videre har regjeringen foreslått at boliger skal verdsettes etter formuesgrunnlaget, og at det skal gjelde en obligatorisk reduksjonsfaktor på minimum 30 prosent på bolig- og fritidseiendom. Reduksjonsfaktoren for boliger med formuesgrunnlag er i 2018 på 20 %

Regjeringen foreslår i tillegg å innføre obligatorisk regel om å benytte formuesgrunnlag for eiendomsbeskatning av boliger. Siden det ikke fastsettes formuesgrunnlag for fritidseiendommer, må kommunene fortsatt takser slike eiendommer. Det er foreslått at regelendringene skal tre i kraft fra 2020.

Marker kommune har i dag en skattesats på 4 promille for bolig- og fritidseiendom, og det skrives ut eiendomsskatt på boliger basert på formuesgrunnlaget etter lovens § 8 C-1. Dersom regjeringens forslag

blir vedtatt, kan ikke kommunen fra og med 2020 høyne skattesatsen til mer enn 5 promille, samtidig som kommunen må foreta en reduksjon på minimum 30 prosent. Med bakgrunn i de nye reglene, og særlig reduksjonsfaktoren, antas det at kommunens eiendomsskatteinntekter fra bolig- og fritidseiendom vil gå noe ned fra og med 2020.

Marker kommune har eiendomsskatt i hele kommunen. Siste alminnelig taksering i kommunen ble gjennomført i 2015. I 2018 blir inntektene fra eiendomsskatt ca kr 11 mill, herunder ca 9 millioner kroner i eiendomsskatt fra bolig- og fritidseiendommer, 1,5 millioner kroner fra vannkraftanlegg og kraftnettet og ca 500 000 kroner fra øvrige verk og bruk. Samlet nivå for eiendomsskatt i 2018 er en økning på ca kr 200 000 fra 2017, hvor eiendomsskatteinntektene utgjorde kr 10 838 460.

For 2019 har Marker kommune budsjettet med en inntekt fra eiendomsskatt på kr 11 000 000. Da det ikke foreligger en takst som gjelder Marker Vindpark, er denne inntekten holdt utenfor i budsjett- og økonomiplan 2019-2022. Siden vi også får en reduksjon i inntekter på verker og bruk, og er usikker på hvor mye vi får kompensert av dette, legges det kun inn en økning i eiendomsskatteinntektene for 2019 knyttet til boliger, da formuesgrunnlaget endrer seg fra år til år. Budsjettet er økt med kr 300 000 i forhold til 2018.

I økonomiplanperioden er det ikke gjort endringer bortsett fra økning knyttet til formuesgrunnlag. Det er i statsbudsjettet lagt frem forslag om endringer i forhold til beskatning på boliger fra 2020. Hvilke konsekvenser det får for Marker kommune er nå usikkert, men vi må regne med en reduksjon i disse inntektene.

Kommunen vil få reduserte eiendomsskatteinntekter som følge av lovendringen for eiendomsskatt på verk og bruk, som trer i kraft fra 1. januar 2019. Lovendringen innebærer at verk og bruk-kategorien oppheves, med den følge at det kun skal være eiendomsskatt på bygg og tomt for disse anleggene. Verk og bruk anses fra 1. januar 2019 som vanlig næringseiendom. Lovendringen gjelder ikke for såkalte energianlegg, det vil si vannkraftanlegg, kraftnettet, vindkraftanlegg og petroleumsanlegg med særskatt.

Marker kommuner har foreløpig estimert en samlet eiendomsskattereduksjon på om lag kr 1 887 576 som følge av lovendringen for verk og bruk. Eiendomsskattereduksjonen skal fases ut over syv år, slik at kommunens reduksjon i 2019 kan anslås til 1/7 av beløpet, det vil si kr 269 654. Ifølge Stortinget skal kommunene gis «tilnærmet full kompensasjon» som er «oppad begrenset til 500 mill. kroner per år når ordningen er fullt innfasert». Det nærmere innholdet i kompensasjonsordningen er fortsatt ikke avklart, og det er derfor usikkert om kommunen vil få dekket sitt fulle skattetap.

Som følge av endringene i eiendomsskatteoven, vedtok kommunestyret reviderte skattevedtekter 09.10.18, sak nr 18/069. De nye skattevedtektene gjelder fra 1. januar 2019.

I 2017 skrev alle kommuner i Østfold ut eiendomsskatt. Eiendomsskatten totalt i Østfold utgjorde 3,8 % av kommunens samlede brutto driftsinntekter for 2017.

Lånegjeld

Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld eksklusive pensjonsforpliktelser fratrukket totale utlån og ubrukte lånemidler. Når det gjelder utlån er både formidlings lån og utlån av egne midler fratrukket.

Gjelda i Østfold kommunene økte betydelig i perioden 2003-2015. De siste to åra er nivået samlet i fylket omtrent uendret. Total lånegjeld målt i % av sum driftsinntekter ved utgangen av 2017 på 99,6 %.

Lånegjelden per innbygger er for Østfold ved utgangen av 2017 beregnet til kr 64 222. For Marker kommune er tallet kr 47 215. Snittet for landet ved utgangen av 2017 var kr 66 037.

Fondsbeholdningen

Fondsbeholdningen vil variere over tid. Dette har sammenheng med i hvilken grad kommunene velger å bruke av fondsmidler til investeringsformål og til drift.

Fondskapitalen er en viktig buffer mot uforutsette forhold på inntekts- og utgiftssiden, og som egenkapital for å redusere lånefinansieringen ved investeringer.

I økonomiplan perioden er det foreslått følgende avsetninger til disposisjonsfond:

2019	kr 6 179 000	2,19 % av sum driftsinntekter
2020	kr 6 012 713	2,16 % av sum driftsinntekter
2021	kr 5 889 659	2,12 % av sum driftsinntekter
2022	kr 5 890 339	2,12 % av sum driftsinntekter

Likviditet

Likviditeten til Marker kommune er god, men har i perioder tidligere år vært vanskelig. Det ble derfor i 2012 tatt opp driftskreditt på kr 10 mill som ble ytterligere utvidet i 2014 med kr 10 mill. Det har i siste halvdel av 2015 og frem til i dag ikke vært behov for å trekke på driftskreditten. Det er viktig for Marker kommune og kunne betale sine forpliktelser til lokale og andre leverandører til rett tid, lønnsutbetalingen må også gå til rett tid hver måned. Derfor er det viktig at rådmann får fortsatt fullmakt til å oppta driftskreditt på inntil kr 30 mill hvis det skulle være behov.

Arbeidskapital er forskjellen mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld. Arbeidskapitalen defineres som en del av kommunens driftskapital, og er et mål for kommunens likviditet. Arbeidskapital er kapital kommunen trenger for å finansiere den daglige driften.

Nedenfor følger en tabell over utvikling av arbeidskapitalen i Marker kommune:

Tekst	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Arbeidskapital	17 880 640	12 729 013	15 671 103	6 121 755	38 199 745	68 369 314	86 413 627
Herav ubrukte							
lånemidler	5 050 208	5 441 521	13 958 447	7 815 638	21 015 528	30 362 426	35 359 096
Arbeidskapital ekskl ubrukte lånemidler	12 830 432	7 287 492	1 712 656	-1 693 883	17 184 217	38 006 888	51 054 531

Denne tabellen viser utviklingen av arbeidskapitalen i Marker kommune fra 2011 til 2017. Som vi ser av tabellen har det vært en veldig positiv utvikling fra 2015 til og med 2017. I 2014 hadde Marker kommune negativ arbeidskapital og var et krevende år økonomisk for Marker kommune.

Nedenfor følger en tabell som viser utviklingen av arbeidskapitalen i økonomiplanperioden:

År	Beløp
2018 budsjett	9 599 089
2019 budsjett	7 165 674
2020 budsjett	6 901 428
2021 budsjett	6 885 333
2022 budsjett	6 886 013

Tabellen viser svingninger fra år til år, men vi ser en nedgang i arbeidskapitalen i økonomiplanperioden.

Forslag til driftsrammer budsjett 2019

Virksomhet/område	Nettoramme budsjett 2019
Marker skole	35 000 000
Grimsby barnehage	6 000 000
Familie og Helse	21 000 000
Nav	4 200 000
Omsorg	59 600 000
Teknikk, plan og miljø	15 500 000
Kultur, fritid og bibliotek	4 250 000
Stab, støtte og fellesfunksjoner	22 500 000
Politikk og utvalg	3 000 000
Private barnehager	14 200 000
Livsynsformål	3 469 000
IKS	10 700 000
Næring	1 100 000
Sum	200 519 000

Noen av virksomhetene har fått økt sine rammer fra 2018. Det er Omsorg, Grimsby barnehage, Private barnehager og Stab, støtte og fellesutgifter. De andre virksomhetene har fått reduserte eller uendrede rammer.

Investeringsbudsjett 2019 med økonomiplan 2019-2022

Utgifter som klassifiseres som investeringer skal bokføres i investeringsregnskapet og aktiveres i balansen som anleggsmidler. Investeringsutgifter er:

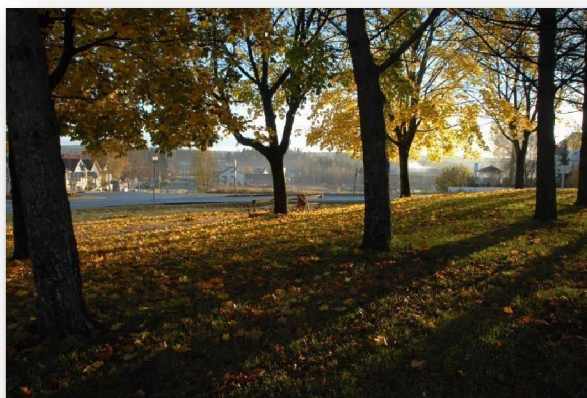
- a) Anskaffelse av eiendeler som er bestemt til varig eie eller bruk, og som er av vesentlig verdi.
- b) Påkostning på eksisterende varige driftsmidler, som er av varig og vesentlig verdi.

Med varig eie eller bruk sier GKRS Regnskapsstandard at varig eie er satt til økonomisk levetid på minst 3 år, mens vesentlighetskriteriet er satt til minst kr 100.000. Disse kriteriene er uavhengig av kommunestørrelse, selv om man kan tenke seg at vurderingen kunne bli forskjellig i store og små kommuner.

Som påkostning regnes utgifter som øker anleggsmiddelets bruksverdi, i motsetning til vedlikehold som skal opprettholde en standard på et nivå den var opprinnelig. Det regnes som påkostning når et anleggsmiddel utvikles for å møte nye krav fra brukere eller fra offentlige myndigheter. Tiltak som fører eksempelvis en bygning til en annen stand eller bedre standard enn den har tidligere, regnes som påkostning. Med standard foreslås anleggsmidlets relative standard. Det vil si at tiltak som holder et anleggsmiddel innenfor samme standard kan innebære at anleggsmidlet får en teknisk høyere kvalitet som følge av kvalitetsutviklingen over tid, uten at økningen i kvalitet tilsier at utgiften skal klassifiseres som påkostning.

Det regnes også som påkostning når det investeres i tiltak som utvikler potensialet i et anleggsmiddel. Dette kan være tiltak som endrer anleggsmidlets funksjoner, arealbruk eller standard, samt arbeider som utføres for å heve attraktivitet og/eller verdi. Vurderingen gjøres på tiltaksnivå. Tiltak som fører anleggsmidlet til en annen standard eller verdi, er også påkostning

Det er ellers viktig å understreke at påkostningen må være vesentlig, det vil si at utgiften må være på minimum 100.000 kroner. I tillegg må påkostningen være varig, det vil si en økonomisk levetid på minst tre år. Anleggsmidlet som sådan, etter påkostningen, må også ha en gjenværende levetid på minst tre år. Dette er altså de generelle kravene til en investering som sådan.

Nedenfor følger en total oversikt over alle foreslåtte investeringer i budsjett 2019 og økonomiplanperioden 2020-2022:

Investering	Ansvar	Finansiering Lån/fond/ga	2019	2020	2021	2022
			Beløp u/mva	Beløp u/mva	Beløp u/mva	Beløp u/mva
Prioritert i investeringsbudsjett:						
Ny barnehage		Lån	47 100 000			
Var området vann og avløp		Lån	7 000 000	7 000 000	7 000 000	7 000 000
Fiber til hele Marker		Lån	0	0	0	0
Sletta industriområde		Lån		0		
Krogstadfeltet		Lån			0	0
IKT generelt/skole og omsorg		Lån	1 500 000	1 100 000	1 100 000	1 100 000
Ørje torg		Lån		1 000 000	1 000 000	1 000 000
Rådhuset rehabilitering		Lån	0	0	0	0
Rehabilitering Marker skole		Lån				
Asfaltering		Lån	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000
Oljekjeler, utfasing		Lån	500 000			
Maskinpark teknisk		Lån	500 000	500 000	500 000	500 000
Inventar Marker skole		Lån	0	0	0	0
Inventar Omsorg		Lån	0	0	0	0
Ekstraordinært vedlikehold teknisk		Lån	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000
Enøk tiltak		Lån	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Nytt varmeanlegg Ørje kirke		Lån	735 000			
Nytt varmeanlegg Klund kirke		Lån		525 000		
Slukkeanlegg Øymark kirke		Lån			650 000	
Rehabilitering Amfiet i slusene		Lån	350 000			
Inventar alle virksomheter		Lån	800 000	700 000	600 000	500 000
Smarte samfunn		Lån	390 000	390 000	200 000	
Sum prioriterte investeringer			62 875 000	15 215 000	15 050 000	14 100 000

I budsjettforslaget for 2019 har rådmannen forutsatt låneopptak på samlet kr 62 875 000. Det blir ikke foreslått opptak av lån til videreutlån (startlån), da vi har ubrukte lånemidler som må brukes opp før vi gjør nye låneopptak. I tillegg er etterspørselen etter slike lån liten. Budsjetterte ordinære avdrag er kr 8 300 000. Minste avdrag etter vekting er kr 6 087 269. Det vil si at det forutsettes mer i betalte avdrag enn det som kreves etter vekting – se vedlagte note til obligatorisk budsjettskjema 1 A for nærmere utregning.

I budsjett- og økonomiplanperioden er det flere investeringer som foreslås gjennomført, men da vi ikke vet kostnadsramme eller tidspunkt dette kan gjennomføres på, følger de kun som en oversikt nedenfor:

			2019	2020	2021	2022
Fiber til hele Marker		Lån/fond				
Sletta Industriområde		Lån/fond				
Krogstadfeltet		Lån/fond				
Rådhuset rehabilitering		Lån/fond				
Marker skole		Lån/fond				
Demensboliger/omsorgsboliger		Lån/fond				
Personheis Ørje Kirke		Lån/fond				

Det hadde vært ønskelig å kunne finansiert noen av disse investeringene ved bruk av fond, ikke bare låneopptak.

Følgende rentesats er lagt til grunn ved beregning av renteutgifter for budsjett- og økonomiplan 2019-2022:

2019: 2,04 %
 2020: 2,49 %
 2021: 2,92 %
 2022: 2,84 %

Dette er etter anbefaling fra Kommunalbanken.

På bakgrunn av nye regler knyttet til vekting av eiendeler mot lån fra 2020, er det lagt inn økte kostnader til avdrag.

Videre utover i planperioden forutsettes låneopptak slik (eksklusive lån til videreutlån):

2020: 15 215 000
 2021: 15 050 000
 2022: 14 100 000

Tabellen nedenfor viser utviklingen i lånegjeld i budsjett og økonomiplanperioden:

	2018	2019	2020	2021	2022
Gjeld pr 01.01		15 000 000	69 575 000	75 890 000	81 640 000
Opptak av lån		62 875 000	15 215 000	15 050 000	14 100 000
Avdrag		-8 300 000	--8 900 000	--9 300 000	-9 700 000
Ny lånegjeld	15 000 000	69 575 000	75 890 000	81 640 000	86 040 000

5. Virksomhetenes budsjettkommentarer

Budsjett 2019 med økonomiplan 2019-2022

MARKER SKOLE

Virksomhetsleder: Mona Søbyskogen

Virksomhetens budsjettområder (ansvar)

2060 Grunnskole
2070 Skolefritidsordning

Virksomheten og oppgavene

Marker skole er en 1-10 skole med 364 elever, og 68 medarbeidere. Barnetrinnet, trinn 1-7, har 254 elever, og ungdomstrinnet, trinn 8-10, har 110 elever. Rektor er Mona Søbyskogen. Ledere for barnetrinnet er avdelingsleder May Kristin Hattestad (1.-4.trinn) og avdelingsleder Linda Berget Ringnes (5.-7.trinn). Leder for ungdomstrinnet er assisterende rektor Bjørn Furulund. Skolefritidsordningen har i dag rundt 71 elever. Hanne Høgås er SFO-leder. På Marker skole er det frem til og med 2019 satt fokus på læringsmiljø, lesing og vurdering for læring. Se mer om oss på www.markerskole.no

Visjon: LÆRING, TRYGGHET OG TRIVSEL

Overordnet mål:

Elevsynet skal ivareta: Mestring, Anerkjennelse, Respekt, Raushet, Tillit

Læringsynet skal ivareta: Motivasjon for læring gjennom forventninger/krav/mål, elevmedvirkning og tilpasset opplæring

Virksomhetens ressurser

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019
Lønn	40 476 665	38 624 590	36 961 000
Driftsutgifter	7 667 105	7 028 246	6 386 043
Brutto ramme	48 143 770	45 652 836	43 347 043
Driftsinntekter	-10 003 015	-9 019 043	-8 347 043
Nettoramme	38 140 755	36 633 793	35 000 000

Budsjett 2019 – hovedutfordringer for virksomheten

- Handlingsrommet for styrking rundt enkeltelever i klasser er betydelig mindre.
- Nok en gang betydelig reduksjon i rammen gjør at vi ikke kan opprettholde voksentettheten.
- Rammene gir ikke mulighet for å gi elevene et ønsket tilbud om språkfag og valgfag.
- Spesialundervisning etter vedtak tar stadig større del av styrkingsressursen vår.
- Ivareta skolestartere som vil trenge ekstra tiltak de neste årene.

Mulighetene
er mange

- Assistentressurs knyttes til enkeltvedtak, noe som tar fra oss fleksibiliteten til å styrke og justere voksendekning etter behov. I dag er vi på grensen til å oppfylle alle vedtak (ungdomstrinnet).
- Budsjetterte inntekter fra andre kommuner (gjesteelever) er uforutsigbare, og har de to siste årene vært overbudsjettet. Dette inntektstapet kommer som kutt i tillegg til reduksjon i ramma
- Samarbeidstid for personalet er bundet til satsningsområdene vurdering, innføring av ny overordnet del av læreplanen og fagfornyelsen, handlingsrommet i arbeidstidsavtalen for lærere er under forhandling.
- Kompetansekravene for undervisningspersonell: Fra 2020 trår de nye kravene inn. Vi har hvert år lærere på videre-utdanning, og vil videreføre vår deltakelse i Kompetanse for kvalitet.
- Opprettholde fokus på utviklingsområdene, mestringsklima og mestringsorientert ledelse. Det er viktig at det overordnede utviklingsarbeidet i kommunes ledergruppe gjenspeiles på skolen og at vi holder samme fokus. Følge opp lederutviklingsprogram for rektor, avdelingsledere og trinnledere.

Budsjett 2019 - Mulighetsrommet

- Vi skaper læringstrykk, arbeidsglede og motivasjon ved å ivareta vårt fokus på verdiene våre, elevsynet og læringssynet vårt.
- Kunnskaps- og læringssynet i ny overordnet del og fagfornyelsen.
- Tidlig innsats i arbeidet med grunnleggende ferdigheter: lesing, skriving, regning og IKT
- God utvikling i læringsresultater.
- IKT-medarbeider i 50 % og IKT-ressurser er gode, og gir oss muligheten til å ha fokus på IKT
- Organisere opplæringen og samarbeidet vårt for å ivareta mulighetene for tilpasset opplæring og noe av styrkingen.
- Nullvisjon for mobbing og krenkelser. Ivareta og styrke arbeidet med MOT og skolen som samfunnsbygger
- Skape felles praksis i arbeidet med Vurdering for læring
- Sikre medvirkning hos elevrådet og FAU
- Opprettholde og ruste ledergruppen til å ivareta læringsledelse i en lærende organisasjon
- Avdelingsledermodellen med tre avdelinger gir gode rammer for mestringsorientert ledelse.
- Godt samarbeid med andre virksomheter i kommunen.
- Vaktmestertilgang gir oss mulighet til å ha god dialog i vedlikeholdsarbeidet.
- Svømmehallen gir oss mulighetene til å ivareta god svømmeopplæring.
- Idrettshall og gymsal gir god kroppsøvingutvikling.
- SFO: Medarbeidere som jobber både i klasserommet og i SFO gir god oversikt.
- Læringer og praksiselever bidrar til god tilrettelegging og oppfølging av elever.
- Skolefaglig rådgiver som bidrar i utviklingsarbeidet og forvaltning.
- Godt tverrfaglig samarbeid om oppvekstmiljø: Markermodellen.

Virksomhetens arbeidsmål 2019

Fokusområder	Måleindikator	Metode	2017	2018	Mål 2019
Tjenestekvalitet (brukere)	Brukertilfredshet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
	Trivsel (elevundersøkelsen) 7./10. tr	BU	4,4/4,0	Nov	5
	Mobbing (elevundersøkelsen)		1,4/1,4	Nov	1
	Vurdering for læring (elevunders.) 7.tr og 10.tr	BU	3,9/3,2	Nov	5
	Trivsel/trygghet (foreldreundersøkelsen)	BU	4,4	Nov	5
	Læring og utvikling (foreldreundersøkelsen) «opplæring i tråd med evner og forutsetninger»	BU	4,5	Nov	5
	Faglig kvalitet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
	Lesing som grunnleggende ferdighet:				
	Kartlegging 3.trinn (gjnsn 3 siste år)	Kartl.	24,5 %	18,5 %	> enn 15 % under kr.gr
	Kartlegging 3.trinn (klassetrinn)	Kartl.	32,7 %	19,4 %	>15 % på nivå 1
Nasjonale prøver 5.trinn	NP	19,2 %	Nov	>15 % på nivå 1 og 2	
Nasjonale prøver 8.trinn	NP	26,6 %	32 %		
Grunnskolepoeng	Skoleporten				
Resultater for standp og eksamen 10.trinn		42,2	39,4	>42	
Andel elever som gjennomfører vgs (5år)	Komm. bar	77 %	69 %	80 %	
Organisasjonskvalitet (medarbeidere)	Godt arbeidsmiljø				
	Mestringsorientert ledelse	MU	4,3/4,5	Vår	5
	Mestringsklima	MU	4,4/4,3	Vår	5
	Mestringsorientert ledelse (btrinn/utrinn)	MU	3,9/4,4	Vår	5
	Andel medarbeidere som har hatt medarbeidersamtale	DK	100 %	100 %	100 %
	Relevant kompetanseutvikling (btrinn/utrinn)	MU	3,5/4,2	Vår	5
	Deltakelse i Komp. for kvalitet	Telling	2	5	4
	Friske medarbeidere – godt arbeidsmiljø				
	Nærvær	DK	91,8%	93 % (31/9)	95 % nærvær
	Innovasjon og nytenking				
	Fleksibilitetsvilje	MU	4,5		5
	Antall igangsatte og/eller gjennomførte tiltak Innføring av ny LMS (Skoler) Nettbasert etterutdanning av lærere VFLmooc (Høgskolen Innlandet)	DK		Mod. 2	Oppstart Ferdig des. 2019
Økonomi	God økonomistyring				
	Forbruk mot budsjett	DK	-1200'		100 %
Samfunn	En attraktiv kommune med mennesker og natur i fokus				
	Livskvalitet og folkehelse MOT: Gjennomføre årshjul 10.trinnsundersøkelse lærer/elev ny undersøkelse, må definere mål	Telling Unders	100 %	100 % res. des	100 % mål des

	Miljø og klima Kildesortering Tverrfaglig tema alle trinn Bærekraft	Gjennom- ført			Ja Ja
	Ungdom i fokus Deltakelse i Ungt Entreprenørskaps programmer	Telling	90 %	90 %	100 %
	Beredskap				

Økonomiplan driftsbudsjett

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Lønn	40 476 665	38 624 590	36 961 000	36 961 000	36 961 000	37 261 000
Driftsutgifter	7 667 105	7 028 246	6 386 043	6 386 043	6 386 043	6 386 043
Brutto ramme	48 143 770	45 652 836	43 347 043	43 347 043	43 347 043	43 647 043
Driftsinntekter	10 003 015	-9 019 043	-8 347 043	-8 347 043	-8 347 043	-8 347 043
Nettoramme	38 140 755	36 633 793	35 000 000	35 000 000	35 000 000	35 300 000

Slik må vi endre tjenesten for å opprettholde forsvarlig drift og økonomi:

Budsjett 2019:

Reduksjon i stillinger tas fra funksjoner, styrking og ledelse.

Dette innebærer konkret:

- Kutt i personalet må tas fra funksjoner (en stilling):
  - Halvering av tid til kontaktlærere (en time mindre hver til elevsamtaler og oppfølging). Marker skole har brukt mer ressurser på dette enn den sentrale avtalen tilsier. Vi vil nå måtte gå ned til sentral avtale i omfang av tid til kontaktlærere.
  - Kutt av sosiallærer på barnetrinnet (ikke lovpålagt)
  - Færre timer til spes.ped-koordinatorene, trinnledere mm.
- Kutt i personalet reduserer styrkingstimer (2 stillinger):
  - Kun en klasse på 1.trinn neste skoleår (24 elever).
  - Kutt i styrking/lesetimer (bibliotek/lesekurs etter kartleggingsprøver). Dette vil gjøre at satsningen vår på tidlig innsats og lesing må begrenses til ordinær undervisning.
  - Færre valgfagstilbud til ungdomstrinnet.
  - Reality tilbudet for ungdomstrinnet er kuttet til å bare finne sted en dag i uken. Denne dagen brukes både til elever på u-trinnet og mellomtrinnet. Behovet for et slikt tilbud er økende, særlig på mellomtrinnet der vi har mange elever som ikke mestrer den ordinære skoledagen. Ytterligere kutt i bemanning vil selvfølgelig gå ut over muligheten for å ivareta dette.
  - Færre delings- og styrkingstimer går på tvers av føringerne i ny overordnet del av læreplanen og fagfornyelsen det nå jobbes med sentralt. Kjerneelementene i fagene gir føringer for mer praktisk arbeid i de praktisk-/estetiske- og muntlige fagene.
  - Avslutte styrking fra 10.trinn.
- Vurdere å ikke ansette avdelingsleder når en av dem går av med pensjon 01.08.19. Dette medfører at de to andre avdelingslederne får personalansvar for ca 30 medarbeidere hver. Dette vil gi oss mye mindre mulighet for å være tett på undervisningen og elevene. Det vil også reversere den prosessen vi har hatt siden avdelingsledermodellen ble innført i 2014. Den ble

innført for å rette opp i en kultur som led under liten fleksibilitet og mangel på nærhet til vår pedagogiske hverdag. Etter 40 % kutt i ledergruppa 2018 og evt. 70 % til i 2019, vil måtte kompenseres med å gi mer til merkantil (10-20 %).

- Kartleggingsprøvene viser at satsningen på lesing og tidlig innsats gir resultater. Vi vil ikke ha rom for å opprettholde voksentettheten på trinnene, dette rammer også begynneropplæringen.
- Førings om gratis leirskole. Dersom vår praksis med å reise til Fevik skal opprettholdes, må også denne kostnaden tas innenfor driftsramma vår. I dag betaler foresatte 1.000 kr pr. elev, mens resten er finansiert fra skolen som får refusjon for deler av kostnaden.
- Vi må vurdere praksisen med Polenturer. Vi har lønnskostnader på ca 50-70.000 pluss reise for lærerne hvert år. Til sammen ca 100.000 kroner.

Økonomiplanperiode 2020-2022:

- Innstrammingene og reduksjon i bemanning kommer samtidig som vi skal sette oss inn i og ta i bruk nye læreplaner og ny overordnet del av læreplanen.
- Elevtallet er i sum stabilt, med variasjoner som er så små at å bemanne opp og ned etter dem gir store utfordringer. Det er viktig å forstå at klasser på nærmere 30 elever gir mindre handlingsrom for tilpasninger og tett oppfølging. Dersom den nasjonale lærernormen skal være førende, vil vårt lave elevtall alltid medføre at vi ligger innenfor og det kan se ut som om vi har overtallighet i pedagogisk personale. Dersom vi slår sammen klasser, vil vi nå normen.

	Barnetrinn	Ungdomstrinn	Sum
2018	254	110	364
2019	252	101	353
2020	268	82	350
2021	266	96	362
2022	255	112	367
2023	232	128	360

- **Digitalisering:** For å imøtekomme føringene i fagfornyelsen og kravene til digital kompetanse, bør det sikres at alle elever også på barnetrinnet har hver sin enhet. Vi har i dag iPad til 1.trinn, og ønsker å videreføre satsningen til alle trinn. Dagens ramme for IKT (investering) sikrer ungdomstrinnets pc'er, men ikke barnetrinnet.

Budsjett 2019 med økonomiplan 2019-2022

GRIMSBY BARNEHAGE

Virksomhetsleder: Tove Skubberud Wang

Virksomhetens budsjettområder (ansvar)

2300 – Grimsby barnehage

Virksomheten og oppgavene

Visjon: Med stjerner i øya og skrubbsår på knea

I 2019 skal vi ha fokus på at Marker er språkkommune og være med i prosjektet for inkluderende miljø for barnehage og skole.

Barnehagens hovedoppgaver er å skape en trygg ramme rundt hvert enkeltbarn og tilrettelegge for et godt læringsmiljø. Lek er viktig i barns liv, og barn lærer mye av andre barn gjennom god lek og samspill. Sosialiseringsprosessen starter i barnehagealder, og her gjør de voksne en forskjell. Ansatte må legge til rette så ikke barn blir understimulert, men gis oppgaver de kan vokse på.

Barna trenger gode språkforbilder og vi gir barn som trenger ekstra støtte et miljø hvor de møter ulike bøker, rim, regler og et variert språk.

Barn som utfordrer med adferd møtes med grensesettende og trygge voksne. Vi legger til rette for og skaper gode leke- og læringssituasjoner. De ansatte veileder barn slik at de blir trygge på seg selv, setter grenser for seg selv og andre. Dagene i barnehagen er humorfylte, og barn møter voksne som har en god og humoristisk tone seg imellom, men også ut mot barna.

Det ser ut til at vi starter 2019 med 40 barn, 13 ansatte, tre læringer og noen vikarer på huset.

Virksomhetens ressurser

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019
Lønn	6 580 339	6 078 267	7 010 173
Driftsutgifter	438 773	503 420	389 389
Brutto ramme	7 019 112	6 581 687	7 399 562
Driftsinntekter	-1 735 716	-1 150 000	- 1399 562
Nettoramme	5 283 396	5 431 687	6 000 000

Budsjett 2019 – hovedutfordringer for virksomheten

Barnehagen har store variasjoner i barnetallet og det er derfor vanskelig å legge budsjett.

Vi ser også at det er også utfordrende å holde på kvalifisert personal etter at det har kommet en ny og tydeligere bemannings- og pedagognorm som gjelder for alle barnehager.

Det skal nå være 1 voksen på 3 barn under 3 år og 1 voksen på 6 barn over 3 år. Pedagognorm sier at det skal være 1 pedagog på 7 barn under 3 år, og 1 pedagog på 14 barn over 3 år. Med 11 timer åpningstid er bemanningsnormen vanskelig å overholde hele dagen.

Budsjett 2019 - Mulighetsrommet

Vi ser at med fem barnehagelærere og flere fagarbeidere på huset, får vi gode og viktige refleksjoner i personalgruppa.

Virksomhetens arbeidsmål 2019

Fokusområder	Måleindikator	Metode	2017	2018	Mål 2019
Tjenestekvalitet (brukere)	Brukertilfredshet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
	Brukere skal oppleve at ansatte er engasjert i sitt barn	BU	4,5/5	Gjennomføres i nov.	4,7/5
	Brukere skal få og informasjon om innholdet i barnehagedagen	BU	4,3/5	Gjennomføres i nov.	4,5/5
	Brukeres helhetsopplevelse	BU	4,3/5	Gjennomføres i nov.	4,3/5
	Faglig kvalitet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
	Barnehagelærere innenfor norm	BASIL	4/4	5/5	5/5
	Andel medarbeidere med fagbrev	BASIL	4/6	3/7	4/7
	Alle jobber med inkluderende miljø	DK + MAS			100 %
Organisasjonskvalitet (medarbeidere)	Godt arbeidsmiljø				
	Mestringsorientert ledelse	MU	4,3/6	Ikke gjennomført	4,5/6
	Mestringsklima	MU	4,2/6	Ikke gjennomført	4,4/6
	Andel medarbeidere som har hatt medarbeidersamtale	MU + DK	100 %	80 % ikke ferdig	100 %
	Friske medarbeidere – godt arbeidsmiljø				
	Nærvær	DK	92,7 %		95 %
	Innovasjon og nytenking				
	Fleksibilitetsvilje	MU	4,5/6	Ikke gjennomført	4,7/6
Antall igangsatte og/eller gjennomførte tiltak	DK			3	
Økonomi	God økonomistyring				
	Forbruk mot budsjett	DK	< 100 %	< 100 %	100 %
Samfunn	En attraktiv kommune med mennesker og natur i fokus				
	Livskvalitet og folkehelse –				
	- Alle barn er ute hver dag	DK		95 %	100 %
- Alle barn vasker hendene når de kommer til barnehagen	DK		98 %	100 %	
Miljø og klima –	DK				

	- Kildesorterer på alle avdelinger		100 %	100 %	100 %
	Ungdom i fokus –	DK	5 stk	6 stk	
	- Tar imot elever/ studenter/praktikanter/ lærlinger som ønsker plass		100 %	100 %	100 %
	Beredskap				
	- Gjennomfører årlige brannøvelse	DK	4	5	5/5
	- Følger årshjul for HMS	DK	100 %	100 %	100 %

Økonomiplan driftsbudsjett

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Lønn	6 580 339	6 078 287	7 010 173	7 010 173	7 010 173	7 010 173
Driftsutgifter	438 773	503 420	389 389	389 389	389 389	389 389
Brutoramme	7 019 112	6 581 687	7 399 562	7 399 562	7 399 562	7 399 562
Driftsinntekter	-1 735 716	-1 150 000	-1 399 562	-1 399 562	-1 399 562	-1 399 562
Nettoramme	5 283 396	5 431 687	6 000 000	6 000 000	6 000 000	6 000 000

Slik må vi endre tjenesten for å opprettholde forsvarlig drift og økonomi:

Barnehage kan være utfordrende å drifte innenfor budsjett, det har vi sett i 2018. Barnetallet svinger, og vi ser at foreldre ikke lenger søker til hovedopptak. Det er flere som søker utover høsten eller på nyåret, og foreldrebetaling dekker på langt nær økt bemanning.

Tak på antall barn - For at barnehagen skal holde seg til budsjett må vi sette et tak på antall barn.

Arealmessig er det mulig å ha 65 barn i barnehagen (40 stk. pr. 1.11.2018). Det er umulig å vite om det kommer noen søkere utover i året, men erfaringen fra de siste årene viser at vi har hatt mellom 8 – 12 nye barn inn i barnehagen fra 1. januar til 30. juni.

Søke om midler - Barnehagen skal til enhver tid ha tilstrekkelig bemanning. Vi ser at vi i perioder har behov for ekstra personalet på enkeltbarn eller på barnegruppa. I slike situasjoner lages det sak og søker om ekstra midler.

Det samme kan vi gjøre når vi får flere barn så vi må ansette flere.

Budsjett 2019:

Antall barn varierer veldig gjennom året, og gjennomsnitt de tre siste årene har vært 43 barn. Med ny bemanningsnorm og pedagognorm, ville det ha utgjort en ramme på ca kr 6 300 000 for 2019.

Økonomiplanperiode 2020-2022:

Fra 2020 kan vi ikke søke prosjektmidler sammen med de 9 andre indre Østfold kommunene som vi gjør i dag. I flere år har vi nytt godt av at Smaalenene barnehageforum har søkt om midler og driftet kompetansehevingen i barnehagene. Dette har også bidratt til at barnehagen har brukt minimalt på kurs de siste årene, og dette vil nok endre seg.

Grimsby barnehage har brukt minimalt med midler på undervisning, leker eller inventar. Fremover vil det her være nødvendig med utskiftninger.

Budsjett 2019 med økonomiplan 2019-2022

FAMILIE OG HELSE

Virksomhetsleder: Bjørg Olsson

Virksomhetens budsjettområder (ansvar)

3000	Administrasjon helse og sosial
3100	Helsestasjonstjenester
3200	Kommuneleger
3300	Tiltak psykiatri
3400	Kommunefysioterapeut
3410	Fysioterapitjenester
3600	Tiltak barne- og ungdomsvern

Virksomheten og oppgavene

Hovedoppgavene for virksomhet familie og helse er å gi innbyggerne et tjenestetilbud som de har rett på ut fra sine individuelle behov og avdelingenes ulike lovverk og kommunens plandokumenter. Det krever ansatte med en samlet, bred faglig kompetanse. Tidlig innsats, forebyggende arbeid og folkehelseperspektivet skal være i fokus.

Helsestasjon og jordmor skal gjennom tidlig intervensjon avdekke behov for styrket innsats hos gravide og nyfødte.

Psykisk helse og rus har brukere med behov i alle aldre, og det er viktig å avdekke behov tidlig. Mange i gruppen har samtidige utfordringer med både psykisk helse og rus.

Fysisk institutt og kommunefysioterapi/ergoterapitjenesten gir tjenester til innbyggere i alle aldre. Hverdagsrehabilitering for hjemmeboende personer vil kunne avverge institusjonsplasseringer. Gruppen eldre og dermed antallet med behov for rehabilitering, er økende.

Sentrumsgården legekantor med fastlegene er kommunens ansvar i forhold til budsjett og drift av kontorer og helsesekretærer.

Barneverntjenesten er et tilbud for et relativt stabilt antall innbyggere. Lett tilgjengelige tjenester for både barn/unge og samarbeidsparter, gir en bedre mulighet for tidlig innsats.

Virksomhetens ressurser

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019
Lønn	17 646 771	18 394 584	17 906 588
Driftsutgifter	9 962 510	8 286 134	7 798 547
Bruttoramme	27 609 281	26 680 718	25 705 135
Driftsinntekter	-7 133 233	-5 478 010	-4 705 135
Nettoramme	20 476 048	21 202 708	21 000 000

Budsjett 2019 – hovedutfordringer for virksomheten

- Gruppen eldre i befolkningen øker og dermed behovet for rehabilitering og hverdagsrehabilitering.
- Ruskonsulentstilling har vært driftet av statlige overføringer, med forventning om stilling over i kommunale rammer. Kr 600.000.- redusert i inntekt i budsjett.
- Behov for økning av helsesøstertjeneste til forebyggende arbeid. 40 % stilling som ble innvilget og har stått vakant i 2018, er det ikke rom for i gitte budsjettrammer 2019.
- Presset fastlegekontor gjør det sårbart ved fravær, og økning med en fastlegestilling vil redusere sårbarheten. En slik kostnad tilsvarer ca kr 100.000.
- Omfanget av overføring av oppgaver fra Buf-etat til kommunen når det gjelder fosterhjems plassering/kostnader/kompetansebehov er fortsatt uavklart i inngangen til nytt år.
- Samarbeid med Rømskog om barnevern avsluttes i 2019.
- Psykologstilling vil bli pålagt kommunene fra 2020, og 2019 er siste året med statlig tilskudd til dette. Den kommunale andel utgjør ca kr 400.000, og ligger foreløpig ikke i rammen.

Budsjett 2019 - Mulighetsrommet

- Bruke muligheter til å søke prosjektmidler til å styrke utvikling av tjenestene innen virksomheten på flere områder.
- Tverrfaglig, helhetlig og samordnet tjenestetilbud over barn og unge i fokus– innføring og implementering av kommunal samarbeidsmodell – Markermodellen.
- Kompetanseheving av personell i forhold til videreutvikling av tverrfaglig, forebyggende arbeid overfor barn, unge og familier.
- Barneverntjenesten samarbeider med barneverntjenesten i Indre Østfold for å sikre bredere faglig kompetanse overfor bl.a. oppgaver som må overtas fra BUF-dir.
- Være bevisst folkehelse og tidlig innsats på alle områder og dermed forebygge mer omfattende tiltak.

Virksomhetens arbeidsmål 2019

Fokusområder	Måleindikator	Metode	2017	2018	Mål 2019
Tjenestekvalitet (brukere)	Brukertilfredshet – god tjenestekvalitet i alle ledd		2016		
	Respektfull behandling	BU	2,9		5
	Opplevelse av god service	BU			5
	Faglig kvalitet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
	Ventetid for akutte behov til legekontor	Timebok/ bruk av legevakt	24	24	24
	Avsluttede undersøkelser innen fristen i barnevern	Rapportering Fylkesmannen	75%	87,5%	85%
	Igangsatt kartlegging av behov for tjeneste for søkere til psykisk helse/rus innen 1 måned.	Statistikk gjennom programvare	100%	100%	100%
	Dekningsgrad av vaksinerte barn 9 år	Sysvak			100%
	Dekningsgrad av hjemmebesøk av jordmor	Statistikk	108,3		100%
	Dekningsgrad hverdagsrehabilitering	Venteliste/programvare		19 personer	60 av 100 personer
Organisasjonskvalitet (medarbeidere)	Godt arbeidsmiljø		2016		
	Mestringsorientert ledelse	MU	4,4		5
	Mestringsklima	MU	3,9		5
	Andel medarbeidere som har hatt medarbeidersamtale	DK			100 %
	Friske medarbeidere – godt arbeidsmiljø		2017	2018	
	Nærvær	DK	95%	93,4%	95 % nærvær
	Innovasjon og nytenking				
	Fleksibilitetsvilje	MU			
	Antall igangsatte og/eller gjennomførte tiltak	DK			
	- Elektronisk saksbehandling - Elektronisk samhandling			2	2
Økonomi	God økonomistyring				
	Forbruk mot budsjett	DK			100 %
Samfunn	En attraktiv kommune med mennesker og natur i fokus		2014		
	Livskvalitet og folkehelse - Iverksette folkehelseaktiviteter	Årsrapport		2 tiltak	2/år
	Miljø og klima - Kildesortering	Gjennomføring i praksis		4 av 5 steder	5/5 steder
	Ungdom i fokus Redusere ukentlig bruk av smertestillende på ungdomskoletrinn	ungdata	9	11	5
	Beredskap - forebygge vold og trusler mot ansatte	TQM (internkontroll)			0 hendelser

Økonomiplan driftsbudsjett

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Lønn	17 646 771	18 394 584	17 906 588	17 906 588	17 906 588	17 906 588
Driftsutgifter	9 962 510	8 286 134	7 798 547	7 798 547	7 798 547	7 798 547
Bruttoramme	27 609 281	26 680 718	25 705 135	25 705 135	25 705 135	25 705 135
Driftsinntekter	-7 133 233	-5 478 010	-4 705 135	-4 705 135	-4 705 135	-4 705 135
Nettoramme	20 476 048	21 202 708	21 000 000	21 000 000	21 000 000	21 000 000

Slik må vi endre tjenesten for å opprettholde forsvarlig drift og økonomi:

Budsjett 2019:

- Styrke fastlegekontoret for å redusere behovet for kommunal vikarbruk.
- Ha fokus på tverrfaglig, tidlig innsats for å unngå kostbare barnevernstiltak.
- Innføre kontorstøtte som elektronisk arkiv og Svarut i alle avdelinger.
- Søke tilskudd til psykologstilling for å være forberedt til 2020.

Økonomiplanperiode 2020-2022:

Søke samarbeid med I.Ø. kommunes barnevernstjeneste

Budsjett 2019 med økonomiplan 2019-2022

NAV

Virksomhetsleder: Marianne Hermanseter

Virksomhetens budsjettområder (ansvar)

3810 Sosialkontortjenesten

3830 Flyktningetiltak

Virksomheten og oppgavene

Virksomheten skal gi råd og veiledning til brukere som er i en vanskelig livssituasjon, inkludert gjeldsrådgivning. Videre skal virksomheten sørge for at de brukerne som trenger det får stønad til livsopphold etter gjeldende regler. Virksomheten har ansvar for flyktningene som kommer til kommunen.

Virksomhetens ressurser

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019
Lønn	4 715 683	4 359 238	3 381 000
Driftsutgifter	5 047 827	4 888 649	4 314 000
Bruttoreamme	9 763 510	9 247 887	7 695 000
Driftsinntekter	-6 684 659	-4 632 500	-3 495 000
Nettoramme	3 078 851	4 615 387	4 200 000

Budsjett 2019 – hovedutfordringer for virksomheten

- Gjennomføre aktivitetsplikt for alle ungdommer fra første dag på sosialhjelp. Utfordringen er å finne arbeidsplasser som kan ta imot på kort varsel. En annen utfordring er transport. Mange i denne gruppen har ikke førerkort/bil og har problemer med å komme seg til tiltak.
- Vi ser en utfordring med å få ikke-vestlige innvandrere ut i ordinært arbeid slik at de blir selvforsørget. De neste årene kommer denne gruppen til å øke fordi vi en periode har tatt imot flere flyktninger. Flere er fortsatt i introduksjonsprogram og på skole, men skal i løpet av de neste årene ut i jobb.
- Vi har fylkets høyeste andel unge uføre. Dette er en stor bekymring for kommunen, og det er vanskelig å gjøre noe med dette på kort sikt. Ved å jobbe systematisk med tidlig innsats, sammen med andre berørte virksomheter, håper vi å se en nedgang i denne gruppen framover.

Budsjett 2019 - Mulighetsrommet

- Vi er et lite kontor, og har relativt få brukere, og har derfor en styrke i å kjenne brukerne våre godt og kan sette inn riktige tiltak raskt.
- Det er enkelt for brukerne å komme i kontakt med oss, noe som fører til bedre dialog og god brukermedvirkning.
- Lokal jobbklubb som holdes i vår kommune gir mulighet til å treffe brukerne i grupper, men i mindre fora enn de regionale. En fordel for brukerne, og for veilederne, fordi vi kan «skreddersy» temaene.
- Økt innsats på oppfølging av innvandrere, både ved å styrke samarbeidet vårt med introserteret i Askim og inkludere flyktning-gruppen i jobbklubben vår. Målet er å få flere av innvandrerne ut i ordinær jobb så raskt som mulig.

Virksomhetens arbeidsmål 2019

Fokusområder	Måleindikator	Metode	2017	2018	Mål 2019
Tjenestekvalitet	Brukertilfredshet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
	Møte brukeren med respekt	BU	5,5	5,3	5,5/6
	Gi den informasjonen som bruker har behov for	BU	5,3	5,1	5,3/6
	Finne gode løsninger sammen med bruker	BU	5,8	5,6	5,8/6
	Få brukeren til å se nye muligheter	BU	5,2	5,4	5,4/6
	Faglig kvalitet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
	Gj.snittlig stønadslengde på sosialhjelp for ungdom	KOSTRA	2,9		< 3,0 mnd
	Andel med sosialhjelp som hovedinntektskilde	KOSTRA	53,9 %		< 50 %
	Andel sosialhjelpsmottakere av innbyggerne	KOSTRA	3,6 %		< 3 %
Organisasjonskvalitet	Godt arbeidsmiljø				
	«Jeg vet hva som forventes av meg i jobben»	MU	5,0	4,8	5,0/5
	«Jeg får hyppig ros og anerkjennelse for min innsats»	MU	4,9	4,4	4,5/5
	Andel medarbeidere som har hatt medarbeidersamtale	DK	100 %	Nov	100 %
	Friske medarbeidere				
	Nærvær	DK	98,1 %		96 % nærvær
	Innovasjon og nytenking				
	«Jeg utvikler meg kontinuerlig i mitt arbeid»	MU	4,5	4,5	4,5/5
	Antall igangsatte og/eller gjennomførte tiltak	DK			1

Økonomi	God økonomistyring				
	Forbruk mot budsjett	DK	-1358		100 %
Samfunn	En attraktiv kommune med mennesker og natur i fokus				
	Livskvalitet og folkehelse Alle som kan skal være i arbeid eller delta i aktivitet	Statistikk fra NAV, samt telle			100%
	Miljø og klima				
	Ungdom i fokus Jobbklubb for ungdom hver uke	Telle	Startet opp	Gjennomføres	Skal gjennomføres
	Beredskap				

Økonomiplan driftsbudsjett

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Lønn	4 715 683	4 359 238	3 381 000	2 796 711	2 180 659	2 180 659
Driftsutgifter	5 047 827	4 888 649	4 314 000	3 598 289	3 184 341	2 914 341
Brutoramme	9 763 510	9 247 887	7 695 000	6 395 000	5 365 000	5 095 000
Driftsinntekter	-6 684 659	-4 632 500	-3 495 000	-1 995 000	-965 000	-695 000
Nettoramme	3 078 851	4 615 387	4 200 000	4 400 000	4 400 000	4 400 000

Slik må vi endre tjenesten for å opprettholde forsvarlig drift og økonomi:

Budsjett 2019:

Vi må jobbe for at færre blir avhengig av økonomisk sosialhjelp. Ordinært arbeid må alltid være førstevalget. Dersom det ikke er gjennomførbart av helsemessige årsaker, må vi jobbe for å finne varige løsninger gjennom trykdeytelser.

Økonomiplanperiode 2020-2022:

Det samme som i 2019.

Budsjett 2019 med økonomiplan 2019-2022

OMSORG

Virksomhetsleder: Morten Aalborg

Virksomhetens budsjettområder

4300	Psykisk utviklingshemmede	4730	Hjemmehjelp
4700	Administrasjon	4740	Dagavdeling
4710	Bogruppe 1-2 Somatisk	4750	Kjøkken
4711	Bogruppe 3-4 Demens	4760	Kantine
4712	Nattevakter	4770	Støttekontakt
4713	Hjemmetjenesten	4771	Omsorgslønn
4714	Bogruppe 5 Korttid/rehab	4772	Avlastning
4720	BPA		

Virksomheten og oppgavene

Tilby kommunens innbyggere trygge og gode nok pleie- og omsorgstjenester - i tråd med lovverket. Ta godt vare på ansatte og fremstå som en attraktiv arbeidsgiver.

Virksomhetens ressurser

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019
Lønn	63 359 676	64 682 663	63 839 774
Driftsutgifter	14 820 769	9 439 844	10 185 226
Brutto ramme	78 180 445	74 122 507	74 025 000
Driftsinntekter	-19 370 446	-15 047 913	-14 425 000
Nettoramme	58 809 999	59 074 594	59 600 000

Budsjett 2019 – hovedutfordringer for virksomheten

Med en liten nedgang i eldre over 80 år blir den største og viktigste oppgaven i 2019 å holde tjenestene på dagens nivå samtidig som virksomheten skal forberede seg på å øke i årene som kommer. Virksomhetsleder mener det er to viktige tiltak som bør gjennomføres i 2019, men som det ikke er funnet rom for i budsjettforslaget. Det er opprettelsen av miljøarbeidertjeneste og øking av ett lederårsverk.

I 2018 ble det skrevet ny turnus, og vi ser den har hatt en positiv påvirkning på sykefraværet. Et hovedmål i 2019 blir å beholde dagens grunnbemanning.

Budsjett 2019 - Mulighetsrommet

- Teknologiprojektet for barn og unge.
- Styrke rehabiliteringstilbudet (prosjekt) og integrere den i hjemmesykepleien.
- God dialog mellom virksomheten og politikerne.
- Marker er en liten kommune som må maksimere smådriftsfordelene. Det er helt avgjørende at vi klarer å fremstå som en attraktiv arbeidstaker.
- Øke andelen frivillige og støttekontakter.

Virksomhetens arbeidsmål 2019

Fokusområder	Måleindikator	Metode	2017	2018	Mål 2019
Tjenestekvalitet (brukere)	Brukertilfredshet – god tjenestekvalitet i alle ledd				(snitt landet)
	Trivsel for beboer på sykehjem	BU	5,3		5,5 (5,3)
	Respektfull behandling av hjemmetjenesten	BU	5,1		5,5 (4,7)
	Brukermedvirkning sykehjem	BU	5,2		5,5 (4,9)
	Brukermedvirkning hjemmetjenesten	BU	5,1		5,5 (4,4)
	Helhetsvurdering hjemmetjenester	BU	5,7		5,5 (5,2)
	Helhetsvurdering sykehjem	BU	5,4		5,5 (5,4)
	Faglig kvalitet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
	Venteliste sykehjemsplass	Venteliste			
	Avvik legemiddelhåndtering	Statistikk			≈0
Vedtak i hj.spl og utviklingshemmede	Venteliste			Å jour med alle vedtak	
Organisasjonskvalitet (medarbeidere)	Godt arbeidsmiljø				
	Bruk av kompetanse hj.tjenester	10-faktor	4,1		4,5
	Bruk av kompetanse institusjon	10-faktor	4,1		4,5
	Andel medarbeidere som har hatt medarbeidersamtale	DK			≈100 %
	Heltid/deltid – frivillig/ufrivillig	Netigate			Oversikt over ufrivillig deltid
	Friske medarbeidere				
	Nærvær	DK	86,5	89,8	90 % nærvær
	Innovasjon og nytenkning				
	Fleksibilitetsvilje	MU	4,4		4,5
Antall igangsatte og/eller gjennomførte tiltak	DK				
Økonomi	God økonomistyring				
	Avvik mot budsjett	DK			Balanse
	FRYD	Årlig kartlegging	Ca 47 %		Produktivitet ≥55 %
Samfunn	En attraktiv kommune med mennesker og natur i fokus				
	Livskvalitet og folkehelse: «Marker skal være en god kommune å bli gammel i»	Bidra til godt omdømme ved å levere gladsaker i lokalavisen årlig.		>4	> 4
	Miljø og klima	Kildesortering	0	0	Slik som på rådhuset
	Ungdom i fokus	Antall lærlinger	4	4	>4
	Beredskap (denne kommer senere ifm innføring av TQM)				

Økonomiplan driftsbudsjett

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Lønn	63 359 676	64 682 663	63 839 774	63 839 774	63 622 937	63 622 937
Driftsutgifter	14 820 769	9 439 844	10 185 226	10 185 226	10 402 063	10 402 063
Brutto ramme	78 180 445	74 122 507	74 025 000	74 025 000	74 025 000	74 025 000
Driftsinntekter	-19 370 446	-15 047 913	-14 425 000	-14 425 000	-14 425 000	-14 425 000
Nettoramme	58 809 999	59 074 594	59 600 000	59 600 000	59 600 000	59 600 000

Slik må vi endre tjenesten for å opprettholde forsvarlig drift og økonomi:

Budsjett 2019:

Organisering av virksomheten

Lederstrukturen bør justeres i 2019. Antall årsverk, pasienter og oppgaver er stadig økende. Kartlegging av belastningen på avdelingslederne (av BHT) viser at den er uforholdsmessig stor. I lange perioder er den totale belastningen uforsvarlig og virksomhetsleder ser det som nødvendig å gjøre tiltak tidlig i 2019. Tiltaket er ikke tatt høyde for i rådmannens budsjettforslag. For å få til dette må vi derfor ta en vurdering av virksomhetens stab og støttefunksjoner for å se om det er mulig å hente ut noe her. Dette vil måtte medføre at enkelte administrative oppgaver flyttes, noe som igjen kan medføre overtallighet. Det vil imidlertid ikke være nok til å finansiere ett lederårsverk (tilsvarer kr. 800 000 i friske midler).

Miljøarbeidertjeneste

Virksomheten har per i dag ingen fast miljøarbeidertjeneste (typiske oppgaver for en miljøarbeider i denne sammenheng vil være å drive praktisk oppfølging, veiledning og organisering av aktiviteter). Medio 2019 er virksomhetsleder kjent med at vi vil måtte fatte vedtak om en slik tjeneste, og flere vil følge i årene som kommer. Det totale omfang er for tidlig å si noe om, det vil avhenge av når og hvor mye Lilleveien bofellesskap kan bygges ut. Tiltaket (årlig utgift på kr. 700 000) er ikke tatt høyde for i budsjettforslaget og vil måtte komme som egen sak i 2019.

Sykepleierbemanningen og vikarbyråer

Et viktig mål for virksomheten er å redusere bruken av byrå på sommeren, da dette er en dyr løsning. Vi vil derfor se på muligheten for å endre noen hjelpepleierstillinger til sykepleier, i kombinasjon av en generell økning av sykepleierårsverk. Kostnad er vanskelig å beregne før vi har vakante hjelpepleierstillinger tilgjengelig.

Utleieplasser

Usikkerheten knyttet til inntekter for å leie ut plasser er stor. Det er budsjettert med to utleide korttids plasser daglig. I perioder vil vi kunne leie ut flere og i perioder vil vi ikke leie ut noen, men vi må kontinuerlig jobbe for å ligge på det inntektsnivå som er budsjettert.

Økonomiplanperiode 2020-2022:

Nye innbyggere

Innflytting av personer med behov for tjenester er et usikkerhetsmoment, i både økonomisk perspektiv, og for å sikre rett kompetanse og bemanning. Virksomheten opplever i noen grad tilflytting av både gamle og unge med behov for våre tjenester. Virksomheten vurderer hele tiden behovet for kompetanse og ressursbruk til saksbehandling. Det legges stor vekt på at enkeltvedtak skal forankres godt i lovverket, og det er helt avgjørende for å holde kontroll på kostnadene. I den forbindelse er det helt avgjørende at Marker kommune har fokus på saksbehandlingskompetanse.

Utbygging av Lilleveien

Per i dag bor det flere unge med nedsatt funksjonsevne hjemme med sine foreldre/pårørende. Virksomheten er i dialog med disse i forbindelse med planlegging og tilrettelegging av bolig utenfor hjemmet. Noen skal bo i omsorgsbolig og andre har behov for et bomiljø med fast bemanning. Virksomheten er i den forbindelse i dialog med Lilleveien borettslag for å vurdere utbygging/påbygging av dagens boliger, dette vil trolig skje innenfor planperioden. Marker kommune vil få ansvar for bemanningen.

Kommunedelplan helse og omsorg

Tidlig i 2020 skal nytt kommunestyre vedta «Kommunedelplan helse og omsorg». Når denne vedtas vil vi ha et bedre og tydeligere bilde av tjenestenes innretning og omfang i framtiden.

Budsjett 2019 med økonomiplan 2019-2022

TEKNIKK, PLAN OG MILJØ

Virksomhetsleder: Ann-Mari Nylund

Virksomhetens budsjettområder (ansvar)

5110	Drift og vedlikehold	5132	Renhold Marker skole
5111	Felles maskinpark	5133	Renhold Sentrumsgården
5113	Idrettsparken	5134	Renhold Marker bo- og servicesenter
5114	Veier, gater m.v.	5135	Renhold kommunale boliger
5115	Ørjetun	5136	Renhold Markerhallen
5120	Rådhuset	5200	Teknisk administrasjon
5121	Grimsby barnehage	5201	Kart
5122	Marker skole	5203	Oppmåling byggesak
5123	Sentrumsgården	5210	Landbruk, miljø og næring
5124	Marker bo- og servicesenter	5232	Friområder
5125	Kommunale bygninger	5301	Vannforsyning
5126	Markerhallen	5302	Avløp og rensing
5130	Renhold rådhuset	5304	Feiervesen
5131	Renhold Grimsby barnehage	5305	Spredt avløp

Virksomheten og oppgavene

Virksomheten har ansvar for forvaltning, drift og vedlikehold av den kommunale bygningsmassen, uteområder, idrettsanlegg, lekeplasser, badestrender, statlig sikrede friområder, kommunale veier, vann og avløp, samt renhold i alle kommunale bygninger unntatt kommunale boliger. Virksomheten er plan- og byggesaksmyndighet i Marker kommune og står for plan- og byggesaksbehandling, spredt avløp, samt forvaltning innen skog, jordbruk, natur, miljø og vilt. Virksomheten har også ansvar for oppmåling, kart og geodata, samt står for utfakturering av kommunale eiendomsgebyrer.

Virksomhetens ressurser

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019
Lønn	19 685 459	18 733 649	18 975 714
Driftsutgifter	25 565 258	22 352 040	24 043 958
Brutto ramme	45 250 717	41 085 689	43 019 672
Driftsinntekter	-30 568 323	-25 361 033	-27 519 672
Nettoramme	14 682 393	15 724 656	15 500 000

Budsjett 2019 – hovedutfordringer for virksomheten

- Stort vedlikeholdsetterslep på kommunens bygninger og anlegg
- Brannsikkerhet, brannvern og beredskap
- Utvikling av sentrum
- Store investeringsbehov (som skole, rådhus, kommunale boliger, lekeplasser)

- Ferdigstille kommuneplan
- Levere alle tjenester innen lovbestemte frister
- I budsjett 2019 er det ikke midler til ytterligere vedlikehold, bare driftsoppgaver.

Det er et stort vedlikeholdsetterslep på kommunens anlegg og bygninger. I tillegg til generelt vedlikeholdsetterslep har det blitt avdekket sviktende rutiner når det har handlet om ivaretagelse av brannsikkerhet og til enhver tid gjeldende lover og forskrifter. Den stramme økonomien vil gjøre det utfordrende å rette opp situasjon i tilfredsstillende tempo.

Budsjett 2019 – Mulighetsrommet

- Gebyrregulativet er gjennomgått og det er foreslått økte gebyrer
- Videreføre samarbeid med Aremark knyttet til skog, jord, natur, vilt, kart og oppmåling også etter 2019.
- Se på muligheten for salg av tjenester på andre områder innen teknikk plan og miljø til andre kommuner.
- Videreføre satsing som en miljø-, klima- og energivennlig kommune
- Arbeidet med «grønt skifte» videreføres.
- IK bygg er tatt i bruk, og gir oss muligheter til og bedre planlegge rutinemessig vedlikehold.
- Bruk av ny teknologi og smarte løsninger

Virksomhetens arbeidsmål 2019

Fokusområder	Måleindikator	Metode	2017	2018	Mål 2019
Tjenestekvalitet	Brukertilfredshet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
	- Opplevd service/kvalitet 1-5 Renhold Utseksjon Plan og miljø	BU			4
	- Opplevd service/responstid 1-5 Renhold Utseksjon - Plan og miljø	BU			4
	Faglig kvalitet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
	- Målt resultat Kommunebarometeret Miljø og ressurser Vann, avløp og renovasjon Saksbehandling		62 269 341	15 149 137	20 160 150
	- Medarbeidere deltatt på fagsamling/kurs			100%	100%
Organisasjonskvalitet	Godt arbeidsmiljø				
	Mestringsorientert ledelse Renhold Utseksjon Teknikk, plan og miljø	MU	3,9 4,1 3,7		4,0 4,2 4,0
	Mestringsklima Utseksjon Renhold	MU	4,0 3,6		4,0 4,2

	Teknikk, plan og miljø		3,5		4,0
	Andel medarbeidere som har hatt medarbeidersamtale	DK	100%	100%	100 %
	Friske medarbeidere				
	Nærvær	DK			% nærvær
	Renhold			96 %	
	Uteseksjon			90 %	
	Teknikk, plan og miljø			96%	
	Innovasjon og nytenking				
	Fleksibilitetsvilje	MU			
	Uteseksjon		4,6		
	Renhold		4,2		
	Teknikk, plan og miljø		4,4		
	Antall igangsatte og/eller gjennomførte tiltak	DK			
Økonomi	God økonomistyring				
	Forbruk mot budsjett	DK			100 %
Samfunn	En attraktiv kommune med mennesker og natur i fokus				
	Livskvalitet og folkehelse				
	- Nærmiljøanlegg			1	Min ett
	- Forebyggende folkehelseaktiviteter			2	tiltak per år
	Miljø og klima				
	- Antall tiltak i henhold til klimaplan	Tiltak		2	Ett pr år
	- Antall miljøsertifiserte bedrifter	Bedrift		5	
	- Enøk (energiforbruk)			3	En pr år
	- Saneringsplan VA			2	Ett pr år
	Ungdom i fokus				
	- Bruk av sommervikarer			7	Min 3-4
	- Bruk av barn og unges representant i plansaker				Alle plansaker
	Beredskap				

Økonomiplan driftsbudsjett

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Lønn	19 685 459	18 733 649	18 975 714	18 975 714	18 975 714	18 975 714
Driftsutgifter	25 565 258	22 352 040	24 043 958	23 946 903	23 946 903	23 800 302
Bruttoramme	45 250 717	41 085 689	43 019 672	42 922 617	42 922 617	42 776 016
Driftsinntekter	-30 568 323	-25 361 033	-27 519 672	-27 422 617	-27 422 617	-27 276 016
Nettoramme	14 682 393	15 724 656	15 500 000	15 500 000	15 500 000	15 500 000

Slik må vi endre tjenesten for å opprettholde forsvarlig drift og økonomi:**Budsjett 2019:**

- Prioritere og lage plan på hvilke prosjekter og hvilke arrangementer virksomheten har muligheten til å bistå andre virksomheter med.
- Øke gebyrinntektene å økte gebyrerens størrelse betydelig
- Redusere vedlikehold, og det blir bare utført driftsoppgaver
- Se på muligheter for samarbeid og utveksling av erfaringer gjennom Smartkom samarbeidet

Økonomiplanperiode 2020-2022:

Samme som i 2019 må videreføres i økonomiplan, da det ikke er gitt økte rammer utover i økonomiplanperioden.

- Vi ser på muligheter om samarbeide med Aremark angående skog, jord, natur vilt og kart og oppmåling også etter 2020.
- Gebyrregulativ indeksreguleres årlig.

Budsjett 2019 med økonomiplan 2019-2022

KULTUR, FRITID OG BIBLIOTEK

Virksomhetsleder: Else Marit Svendsen

Virksomhetens budsjettområder (ansvar)

6300	Kulturadministrasjon; frivilligkoordinator, ungdomsråd, kino, kulturmidler, spillemidler, MOT, arrangementer, diverse planer
6301	Kulturvern, museer og kunst
6305	Folkebad
6323	Kulturskole
6324	Ungdommens kulturhus inkl. Fritidsklubb; MOT koordinator og SLT koordinator, Natteravnordningen
6327	Bruktbutikk
6400	Bibliotek, skole- og folkebibliotek

Virksomheten og oppgavene

Kultur, fritid og bibliotek skal arbeide for et inkluderende samfunn med bred deltagelse. Vi skal være en aktiv samarbeidspartner og pådriver for det lokale kulturlivet. Vi skal legge til rette for arenaer med dialog og brukermedvirkning og levere tjenester av god kvalitet. Vi skal legge til rette for og framsnakke frivillig innsats. Vi skal profilere og markedsføre Marker kommune og skape et godt omdømme.

Virksomhetens ressurser

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019
Lønn	3 653 838	3 623 103	3 379 500
Driftsutgifter	2 691 882	2 104 944	1 611 500
Bruttoramme	6 345 720	5 639 010	4 991 000
Driftsinntekter	-2079 863	-1 261 341	-741 000
Nettoramme	4 265 857	4 377 669	4 250 000

Budsjett 2019 – hovedutfordringer for virksomheten

Virksomheten bli stadig tilført nye oppgaver. Bemanningen og budsjettet er på samme tid redusert. Vi vil ikke i 2019 klare å opprettholde tjenestetilbudet til våre innbyggere på samme nivå som tidligere. Med redusert økonomisk ramme vil man ikke kunne følge opp vedtatt handlingsprogram i Kommunedelplan for Kulturminner.

Budsjett 2019 - Mulighetsrommet

Virksomheten har forholdsvis få ansatte med stor bredde innen de fagområder virksomheten dekker. Vi har en bred kontaktflate ut mot våre brukere. Det er enkelt for brukerne å komme i kontakt med oss. Vi samarbeider nært med andre kommunale virksomheter og frivillige lag/foreninger. Dette arbeidet må

forsterkes ytterligere. Vi må i størst mulig grad benytte oss av nettverk innen forskjellige fagområder. Virksomheten er aktiv og utadvendt og «Markersamfunnet» kjenner oss.

Virksomhetens arbeidsmål 2019

Fokusområder	Måleindikator	Metode	2017	2018	Mål 2019
Tjenestekvalitet	Brukertilfredshet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
	Marker bibliotek; <ul style="list-style-type: none"> Har Østfolds høyeste utlån pr innbygger 	BU	100%	100%	90%
	Kulturskole; <ul style="list-style-type: none"> Ingen ventelister 	BU	100%	100%	90%
	Ungdommens Kulturhus <ul style="list-style-type: none"> Antall medlemmer Antall åpne dager 	BU	150 4	100 4	100 3
	Dialogmøte med lag og foreninger	BU	Ett møte	Ett møte	Ett møte
	Faglig kvalitet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
	Praksisplasser 2 stk 2017, 3 stk 2018, 1 stk 2019		100%	100%	100%
Organisasjonskvalitet	Godt arbeidsmiljø				
	Mestringsorientert ledelse	MU	3,8/5	-	4,5/5
	Mestringsklima	MU	4,2/5	-	4,5/5
	Andel medarbeidere som har hatt medarbeidersamtale	DK	100%	100%	100 %
	Friske medarbeidere				
	Nærvær	DK	95%	97%	97%
	Innovasjon og nytenking				
	Fleksibilitetsvilje	MU	4,4/5	-	4,5
Antall igangsatte og/eller gjennomførte tiltak	DK	-	-	1	
Økonomi	God økonomistyring				
	Forbruk mot budsjett	DK	97,2 %		100 %
Samfunn	En attraktiv kommune med mennesker og natur i fokus				
	Livskvalitet og folkehelse <ul style="list-style-type: none"> Bruktbutikk, aktivitet i Ørje sentrum, antall dager åpen butikk Antall praksisplasser i butikk Antall praksisplasser i bibliotek Antall kulturarrangementer 		4 6-8 -	5 6-8 1	5 6-8 1
	Miljø og klima		-	-	-
	Ungdom i fokus				
	Beredskap		-	-	-

Økonomiplan driftsbudsjett

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Lønn	3 653 838	3 534 066	3 379 500	3 379 500	3 379 500	3 379 500
Driftsutgifter	2 691 882	2 104 944	1 611 500	1 611 500	1 611 500	1 611 500
Bruttoramme	6 345 720	5 639 010	4 991 000	4 991 000	4 991 000	4 991 000
Driftsinntekter	-2 079 863	-1 261 341	-741 000	-741 000	-741 000	-741 000
Nettoramme	4 265 857	4 377 669	4 250 000	4 250 000	4 250 000	4 250 000

Slik må vi endre tjenesten for å opprettholde forsvarlig drift og økonomi:

Budsjett 2019:

- Virksomheten har blitt tillagt nye oppgaver i løpet av 2018 tilsvarende 40% stilling, noe som betyr at aktivitetsnivået på andre områder ikke kan opprettholdes slik det har vært fram til 2018. Dette gjelder spesielt UKH og antall åpne dager. Det vurderes å redusere åpningstiden med en dag.
- Stadig mer av de ansatte på kultur, fritid og bibliotek sin tid går til andre virksomheter. Dette fører til redusert aktivitet innen virksomheten.
- Med lavere økonomiske rammer vurderes reduserte kulturmidler til lag og foreninger.
- Reduserte rammer til kulturminner og kulturvern vurderes.

Økonomiplanperiode 2020-2022:

Samme som 2019

Budsjett 2019 med økonomiplan 2019-2022

ØVRIGE OMRÅDER

Stab, støtte og fellesfunksjoner

Budsjettområder (ansvar)

1100	Kontroll og tilsyn
1200	Rådmannskontoret
1300	Økonomikontoret
1400	Felles utgifter
1405	Servicetorget
1410	Innkjøp
1415	Kommuneoverlege
1420	IKT lokalt
1430	Sysselsetting
1440	Lærlingeordning
1450	Frikjøp tillitsvalgte
1480	Pedagogisk rådgivning

Oppgavene

Innenfor ansvarsområdene ligger følgende hovedoppgaver: pedagogisk rådgivning til barnehager og skole, tilsynsmyndighet for barnehager og skole, servicetorg og kommunikasjon, arkiv, politisk sekretariat, boligforvaltning kommunale boliger, startlån, beredskap, lønn regnskap, skatteoppkrever, innfordring, kommunal fakturering, økonomi, IKT, innkjøp, kommuneoverlege, HR og personalforvaltning. Per i dag har vi et interkommunalt samarbeid med Rømskog på regnskapstjenester og skatteoppkrever. Dette opphører fra 01.01.2020.

Ressurser

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019
Lønn	14 677 349	14 919 695	15 743 036
Driftsutgifter	14 005 709	11 799 362	10 585 134
Brutto ramme	28 683 058	26 719 057	26 328 170
Driftsinntekter	-8 560 763	-4 366 637	-3 828 170
Nettoramme	20 323 894	22 352 420	22 500 000

Budsjett 2019 – hovedutfordringer

- Ressurser generelt til kompetansekrevede oppgaver innen samfunns- og organisasjonsutvikling. Spesielt må nevnes:
  - ✓ HR
  - ✓ Digitalisering
  - ✓ Beredskapsarbeid

- ✓ Intern kontroll
- ✓ Videreføring av TQM kvalitetssystem
- De faktiske tilgjengelige ressurser dekker ikke krav og behov mellom lovpålagte krav, politisk og administrativ vilje, engasjement, ambisjon og forventninger.
- Avvikling av interkommunale samarbeid – oppgaver må ivaretas på annen måte eller med færre ressurser.
- Sårbarhet ved sykdom/fravær – ofte bare en person som kan utføre en bestemt jobb
- Tid og ressurser til å holde oss oppdatert og informert om endringer innen lovverk, forskrifter, rammeplaner, retningslinjer og lignende.
- Beholde og rekruttere dyktige medarbeidere.
- Kommunesammenslåing – Rømskog kommune som vi fører regnskap for, skal fra 01.01.2020 bli Aurskog-Høland kommune. Det vil bety en ekstra og større belastning på økonomikontoret fra høsten 2019 og frem til mars/april 2020. Dette kompenseres i form av økte inntekter, men vil bli en ekstra arbeidsbelastning på økonomikontoret.

Budsjett 2019 - Mulighetsrommet

- IKT og drift – anbudsdokumenter ute i disse dager, forventer at driften av IKT er satt ut til eksterne i løpet av februar/mars neste år. Dette gir IKT flere muligheter til å jobbe med utvikling og digitalisering.
- Vi starter jobben med Visma og effektivisering av bruken av dette høsten 2018, med håp om at mye er på plass i løpet av 2019/2020.
- Videreføring av et samarbeid i Smartkom som går på kommunikasjon og informasjon (servicetorg).
- Få på plass andre samarbeidsarenaer – Smartkom er en mulighet.

Arbeidsmål 2019

Fokusområder	Måleindikator	Metode	2017	2018	Mål 2019
Tjenestekvalitet	Brukertilfredshet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
	Opplevd service internt	BU			5
	Opplevd service eksternt	BU			5
	Faglig kvalitet – god tjenestekvalitet i alle ledd				
	Grad av tilgjengelighet IKT				99 %
	Andel fakturaer betalt i rett tid		82 %		98 %
	Elektroniske personalmapper				100 %
	Andel mottatt efaktura		58 %		90 %
	Saksbehandlingsfrister				100 %
	Andel barn 1-2 år i barnehage i forhold til innbyggere 1-2 år (prosent)		63,9		83 %
	Organisasjonskvalitet	Godt arbeidsmiljø			
Mestringsorientert ledelse		MU	3,8		4,0
Mestringsklima		MU	4,0		4,3
Bruk av kompetanse			3,7		4,3
Indre motivasjon			4,0		4,3
Andel medarbeidere som har hatt medarbeidersamtale		DK	99 %		100 %
Friske medarbeidere					
Nærvær		DK	96,5		98 %
Innovasjon og nytenking					
Fleksibilitetsvilje		MU	4,3		4,6
Antall igangsatte og/eller gjennomførte tiltak		DK			2
Økonomi	God økonomistyring				
	Forbruk mot budsjett	DK	97,52 %		100 %
Samfunn	En attraktiv kommune med mennesker og natur i fokus				
	Livskvalitet og folkehelse Synliggjøre bo- og levekvalitetene gjennom omdømmebygging:				
	aviser	ny			>6
	sosiale medier	ny			>12
	Miljø og klima: Nettverkstilgang innbyggere	ny			70 %
	Smart Samfunn-tiltak	ny			1
Ungdom i fokus: Lærlinger			1	1	
Beredskap: Brannøvelser	ny			2	

Økonomiplan driftsbudsjett

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Lønn	14 677 349	14 919 695	15 743 036	15 743 036	15 743 036	15 743 036
Driftsutgifter	14 005 709	11 799 362	10 585 134	10 328 421	10 411 475	10 220 795
Bruttoramme	28 683 058	26 719 057	26 328 170	26 071 457	26 154 511	25 963 831
Driftsinntekter	-8 560 763	-4 366 637	-3 828 170	-4 128 170	-4 128 170	-4 128 170
Nettoramme	20 323 894	22 352 420	22 500 000	21 943 287	22 026 341	21 835 661

Slik må vi endre tjenesten for å opprettholde forsvarlig drift og økonomi:

Budsjett 2019

- Redusert aktivitet i forhold til innkjøp knyttet til digitalisering og effektivisering (driftsutgifter)
- Ved naturlig avgang/opsigelse – så langt det er mulig og forsvarlig ikke erstatte stilling
- Bruke nettverk/samarbeid til å skaffe oss informasjon og holde oss oppdaterte på regelverk, lovverk og lignende.

Økonomiplanperiode 2020-2022:

- Mulighet for salg av tjenester til andre kommuner
- Ved naturlig avgang/opsigelse – så langt det er mulig og forsvarlig ikke erstatte stilling
- Organisering/dimensjonering og oppgavefordeling av stab/støtte – utnytte ressursene og bruke kompetansen til medarbeiderne bedre.

Politikk og utvalg

Budsjettområder (ansvar)

1010	Kommunestyre/formannskap
1015	Oppvekst og omsorgsutvalg
1016	Plan og miljøutvalg
1020	Støtte til politiske partier
1030	Stortings- og kommunevalg
1040	Eldreråd
1045	Ungdomsråd
1080	Arbeidsmiljøutvalg

Oppgavene

Tidligere var dette området lagt under stab, støtte og fellesutgifter. Det er nå skilt ut som et eget område, slik at vi kan skille kostnadene til politikk og utvalg fra administrasjonsutgifter. Kostnader til Bedriftshelsetjenesten ligger under ansvar 1080 Arbeidsmiljøutvalg.

Ressurser

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019
Lønn	2 068 500	2 011 904	2 014 535
Driftsutgifter	893 850	1 148 096	998 465
Bruttoramme	2 962 350	3 160 000	3 013 000
Driftsinntekter	-48 209	-10 000	-13 000
Nettoramme	2 914 141	3 150 000	3 000 000

Budsjett 2019 – hovedutfordringer

- Rammen til politikk og utvalg er redusert med kr 150 000 fra 2018 til 2019.
- Det er satt av kr 250 000 til formannskapet's disposisjon i budsjett 2019.
- Utgifter til Bedriftshelsetjenesten er videreført på samme nivå som i 2017 og 2018.
- For 2019 skal dette området også dekke utgifter til valg.

Budsjett 2019 - Mulighetsrommet

En gjennomgang av «Reglement for godtgjørelse til politikere» skal gjennomføres i 2019, og i den forbindelse er det svært ønskelig og få en utbetaling av møtegodtgjørelse og tapt arbeidsfortjeneste minimum hvert tertial, og helst hvert kvartal.

Økonomiplan driftsbudsjett

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Lønn	2 068 500	2 011 904	2 014 535	2 014 535	2 014 535	2 014 535
Driftsutgifter	893 850	1 148 096	998 465	998 465	998 465	998 465
Brutoramme	2 962 350	3 160 000	3 013 000	3 013 000	3 013 000	3 013 000
Driftsinntekter	-48 209	-10 000	-13 000	-13 000	-13 000	-13 000
Nettoramme	2 914 141	3 150 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000

Fra 2020 skal antall representanter reduseres i kommunestyret. En foreløpig beregnet gevinst på dette er kr 100 000. Dette er ikke lagt inn i budsjett og økonomiplan for 2020-2022, da det skal være en gjennomgang av «Reglement for godtgjørelse til politikere» i 2019.

Private barnehager

Budsjettområder (ansvar)

2400 Private barnehager

Oppgavene

Marker kommune betaler tilskudd til 3 private barnehager. Det er Øymark barnehage, Tussilago barnehage og Annen etasje barnehage.

Ressurser

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019
Lønn			
Driftsutgifter	12 544 873	12 000 000	14 200 000
Brutto ramme	12 544 873	12 000 000	14 200 000
Driftsinntekter			
Nettoramme	12 544 873	12 000 000	14 200 000

Budsjett 2019 – hovedutfordringer

- Rammen for budsjett 2019 er økt med kr 2 200 000 fra 2018.
- Det er med bakgrunn i foreløpig sats for 2019 og antall barn i de private barnehagene i 2018 som er lagt til grunn for denne utregningen.
- I tillegg er det satt av penger til styrking, pedagognorm, søskenmoderasjon og redusert foreldrebetaling som nå også utvides til å gjelde 2 åringer.
- Antall barn og fordelingen små og store barn kan gi utslag på regnskapstallene for 2019.
- Det er en utfordring å klare å budsjettere riktig når det gjelder styrkingstiltak i barnehagene generelt. Dette varierer for hvert barnehageår, kan også endres underveis i året, og er knyttet til lovpålagte tiltak rundt enkelte barn i alle kommunens barnehager. Marker kommune har laget nye rutiner knyttet til vedtak for barn som trenger ekstra styrking/bemannning. Dette vil gjelde for den kommunale barnehagen og de private barnehagene.

Økonomiplan driftsbudsjett

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Lønn						
Driftsutgifter	12 544 873	12 000 000	14 200 000	14 000 000	13 500 000	13 500 000
Brutto ramme	12 544 873	12 000 000	14 200 000	14 000 000	13 500 000	13 500 000
Driftsinntekter						
Nettoramme	12 544 873	12 000 000	14 200 000	14 000 000	13 500 000	13 500 000

Det er vanskelig å beregne eksakt hvordan dette vil slå ut fremover, da antall barn både i den kommunale og de private barnehagene vil slå ut på beregningene. I tillegg legges regnskapet til den kommunale barnehagen til grunn for utregning av satsen.

Livsynsformål

Budsjettområder (ansvar)

1700 Livsynsformål

Oppgavene

Marker kirkelige fellesråd har i oppgave å samordne kirkelig virksomhet i kommunen. Det betyr at rådet er ansvarlig for drift og forvaltning av kirkebygg, kapell og kirkekontor. I tillegg har fellesrådet arbeidsgiveransvar for kirkelig ansatte.

Marker kirkelige fellesråd er også offentlig gravferdsforvaltning i kommunene, og drifter de tre gravplassene.

I tillegg utbetales det støtte til andre trossamfunn fra dette ansvaret.

Ressurser

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019
Lønn			
Driftsutgifter	3 887 907	3 644 300	3 494 300
Bruttoramme	3 887 907	3 644 300	3 494 300
Driftsinntekter	--25 300	-25 300	-25 300
Nettoramme	3 862 607	3 619 000	3 469 000

Budsjett 2019 – hovedutfordringer

- Rammen for 2019 er redusert med kr 150 000. Det vil si at det for 2019 utbetales et årlig tilskudd til Marker kirkelige fellesråd på kr 3 299 000.
- Det utbetales støtte til andre trossamfunn med kr 170 000.
- Det er i dag Marker kommune som fører regnskapet for Marker kirkelige fellesråd.
- Lønnskjøring utføres pr i dag fra Rømskog kommune.

Økonomiplan driftsbudsjett

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Lønn						
Driftsutgifter	3 887 907	3 644 300	3 494 300	3 425 300	3 425 300	3 425 300
Bruttoramme	3 887 907	3 644 300	3 494 300	3 425 300	3 425 300	3 425 300
Driftsinntekter	-25 300	-25 300	-25 300	-25 300	-25 300	-25 300
Nettoramme	3 862 607	3 619 000	3 469 000	3 400 000	3 400 000	3 400 000

- Det er ikke budsjettert med ytterligere nedgang i ramme i økonomiplanperioden 2020-2022.
- Fra 2020 opphører lønnskjøring i Rømskog kommune, da overføres den til Marker kommune.
- Fra 2020 overføres Rømskog sokn til Aurskog-Høland.

IKS

Budsjettområder (ansvar)

1500 IKS

Oppgavene

I kommunestyrets sak 13.06.17, sak 17/042 ble det gjort vedtak om å opprette et nytt rammeområde som heter IKS. Virksomhetene Familie og helse, Teknikk, plan og miljø, Omsorg, Stab, støtte og fellesutgifter og Marker skole fikk redusert sine rammer med kr 9 185 000.

Det området består av følgende IKS'er som Marker kommune er en del av: Indre Østfold Krisesenter IKS, Indre Østfold Brann og Redning IKS, Indre Østfold Lokalmedisinsk Kompetansesenter IKS, Mortenstua skole IKS, Indre Østfold kommunerevisjon IKS, Indre Østfold kontrollutvalgssekretariat IKS og Østfold Interkommunale Arkivselskap IKS.

Ressurser

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019
Lønn			
Driftsutgifter	10 188 906	10 700 000	10 700 000
Brutto ramme	10 188 906	10 700 000	10 700 000
Driftsinntekter	-201 600		
Nettoramme	9 987 306	10 700 000	10 700 000

Budsjett 2019 – hovedutfordringer

Usikkerheten rundt kostnaden knyttet til IKS'ene er stor. Til tross for dette, velger vi å opprettholde samme budsjett ramme som i 2018.

Økonomiplan driftsbudsjett

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Lønn						
Driftsutgifter	10 188 906	10 700 000	10 700 000	10 700 000	10 700 000	10 700 000
Brutto ramme	10 188 906	10 700 000	10 700 000	10 700 000	10 700 000	10 700 000
Driftsinntekter	-201 600					
Nettoramme	9 987 306	10 700 000	10 700 000	10 700 000	10 700 000	10 700 000

Usikkerheten rundt flere av IKS'ene knyttet til at 5 kommuner blir Indre Østfold kommune vet vi med sikkerhet ikke konsekvensen av nå, og disse er derfor ikke tatt høyde for i økonomiplanperioden.

Det vi vet pr nå er at følgende IKS opphører fra 01.01.2020: Mortenstua skole IKS, Indre Østfold Krisesenter IKS, Indre Østfold Lokalmedisinsk Kompetansesenter IKS. Avlastningshjemmet Brennemoen opphører også fra samme dato, men dette er ikke et tiltak Marker har benyttet seg av.

Hvordan fordelingen av kostnadene knyttet til dette blir er noe usikker når dette skrives.

Næring

Budsjettområder (ansvar)

7600 Næringsutvikling
 7630 Haldenkanalen
 7640 Innovasjon Grenseland/grenserådet
 7650 Regionalpark Haldenkanalen
 7660 Internasjonalt samarbeid
 7670 Barnas Grenseland
 7675 Bolyst
 7680 Utviklingsavtalen
 7900 Vannområde Haldenvassdraget

Oppgavene

Næringsutviklingssamarbeidet er i stor grad av interkommunalt karakter, i samarbeid med kanalkommunene, grensekommunene eller kommunene i Indre Østfold. Kommunenes attraktivitet måles årlig av Telemarksforskning og kommunene rangeres i forhold til attraktivitet og utvikling innen bosetting, næringsutvikling og opplevelse. Vi har derfor over mange år forsøkt å ha eksternt finansierte prosjekter innen alle disse tre områdene. Et viktig utviklingsprosjekt er nå samarbeidet rundt ressursparken, som driftes delvis med fylkeskommunalt tilskudd.

I tillegg til kommunens utgifter til samfunns- og næringsutvikling, har vi ansvaret for tre interkommunale samarbeid; Regionalpark Haldenkanalen, Vannområde Haldenvassdraget og Visit Indre Østfold. Disse er nå samlokalisert med Haldenvassdragets Kanalselskap og Utmarksavdelingen for Akershus og Østfold i Fellesbygget.

Utgiftene til Haldenvassdragets Kanalselskap og Grensekomiteen Värmland – Østfold føres også på dette området.

Ressurser

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019
Lønn	1 116 002	841 885	2 074 326
Driftsutgifter	8 988 248	7 011 085	7 585 000
Bruttoramme	10 104 250	7 852 970	9 659 326
Driftsinntekter	-9 015 209	-6 754 423	-8 559 326
Nettoramme	1 089 041	1 098 547	1 100 000

Budsjett 2019 – hovedutfordringer

Marker kommune må øke sin attraktivitet i forhold til tilflytning, besøk og opplevelse, noe som er avgjørende for videre utvikling. Dette er knyttet til målene i kommuneplanen

Mulighetene
er mange

Mål 1: Å fortsatt ha en positiv befolkningsutvikling

Mål 2: Opprettholde lokalt arbeidsmarked

Kommunen har mistet en del arbeidsplasser siste 10 år. Kommunen har gjort en innsats for å kompensere for dette gjennom ulike aktiviteter, i første rekke sammen med Østfold fylkeskommune, Aremark og Rømskog gjennom utviklingsavtalen og senere gjennom satsingen på regionalparken. Dette ivaretar den regionale satsingen, men kommunen må selv ta ansvar for de lokale aktivitetene knyttet mot reiselivsnæring, handelsstand og øvrige næringsdrivende.

Marker kommune bruker betydelige beløp på Haldenkanalen, både knyttet til Kanalselskapet, Vannområdet og Regionalparken. Kanalselskapet har fremmet en strategi som legger opp til 50% økning i kostnaden til Halden og Marker og 10% til de øvrige kommuner. Denne økningen er det ikke tatt høyde for i budsjettet.

Budsjett 2019 - Mulighetsrommet

- Utvikling av sentrum til et attraktivt sted med konkrete prioriteringer og bevisst bruk av ildsjeler og dugnadsinnsats
- Utvikle Tangen og Ørje Brug til et besøkssenter, kompetansesenter for naturbasert turisme og et nav for lokalprodusert mat
- Markedsføring og omdømmebygging av kommunen som bo- og etableringskommune
- Legge til rette for økt nærings-engasjement, spesielt i tilknytning Ressursparken
- Bidra aktivt til å utvikle Ørje og Haldenkanalen til et kjent og foretrukket reisemål i Østfold
- Benytte arbeidet med besøkssenteret til å tiltrekke oss bedrifter innen miljø og energi
- Markedsføring av Sletta II

Økonomiplan driftsbudsjett

Område	Regnskap 2017	Budsjett (end) 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Lønn	1 116 002	841 885	2 074 326	2 074 326	2 074 326	2 074 326
Driftsutgifter	8 988 248	7 011 085	7 585 000	4 975 000	4 975 000	4 975 000
Bruttoramme	10 104 250	7 852 970	9 659 326	7 049 326	7 049 326	7 049 326
Driftsinntekter	-9 015 203	-6 754 423	-8 559 326	-6 049 326	-6 049 326	-6 049 326
Nettoramme	1 089 041	1 098 547	1 100 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000

Konkrete utfordringer i virksomheten:

- Sentrumsutvikling, med spesiell vekt på Ørje Torg
- Opplevelsesutvikling knyttet til Tangen og Ørje Brug
- Markedsføring og omdømmebygging av kommunen som bo- og etableringskommune
- Utviklingsplan for næringslivsarbeidet i kommunen
- Finansiering av Ressursparken og øvrige utviklingstiltak lokalt
- Tiltrettelegge for økt verdiskaping knyttet til natur og kultur
- Finansiering av samarbeidstiltak

- Avklare framtidig organisering Sootspelet

Dette kan virksomheten gjøre for å møte dette (muligheter):

Marker kommune skal aktivt benytte seg av eksterne finansieringsmuligheter for lokalt utviklingsarbeid og legge forholdene til rette for de frivillige. Vi skal samarbeid med andre kommuner på de områder det finnes hensiktsmessig. Å bygge opp om Ressursparken, Kanalkontoret og de øvrige samarbeid i grenseregionen, vil være kostnadseffektivt for Marker, og gir synergier for hele regionen.

Slik må vi endre tjenesten for å opprettholde forsvarlig drift og økonomi:

Vi har i Marker vært gode til å utnytte samarbeid og tilskudd for å finansiere utviklingsaktivitet. De ansatte vi har på området er ansatt i samarbeid som er felles med mange andre kommuner, og det er således lite å hente på omorganisering. Vi deltar i samarbeidstiltakene, da vi mener dette er en kostnadseffektiv måte å drive utvikling på, men muligheten for å si opp samarbeid er til stede. Samarbeidstiltakene koster oss i dag følgende

- Regionalpark Haldenkanalen, kr 250.000
- Vannområde Haldenvassdraget, kr 187.000
- Visit Indre, kr 75.000
- Haldenvassdragets Kanalselskap kr 310.000

6. Budsjettnoter

Note 1 – Skattegrunnlag og inntektsutjevnennde tilskudd

Skatteinntekter	2019	2020	2021	2022
Skatteinntekter	81 418 000	81 418 000	81 418 000	81 418 000
Inntektsutjevnennde tilskudd	18 707 000	18 707 000	18 707 000	18 707 000
Rammetilskudd	107 023 000	106 681 000	106 541 000	106 551 000
Sum skatteinntekter og inntektsutjevnennde tilskudd	207 148 000	206 806 000	206 666 000	206 676 000
Eiendomsskatt	11 000 000	11 300 000	11 600 000	11 900 000

Note 2 – Fiskale inntekter

Marker kommune har i 2019 budsjettert eiendomsskatt tilsvarende 4,00 promille for alle boliger, og 7,00 promille for næring.

Note 3 – Generelle statstilskudd

Generelle statstilskudd	Beløp
Integreringstilskudd	3 000 000
Rentekompensasjon	1 400 000
Rentekompensasjonsordningen fordeles som følger:	
Marker bo- og service	1 200 000
Marker skole	100 000
Kirkene	100 000

Note 4 – Utbytte fra selskaper

Det er ikke budsjettert med utbytte i perioden 2019-2022.

Note 5 - Bruk og avsetning til fond i 2019

Bruk og avsetning av fond i 2019	Beløp
Bruk av bundne fond	763 326
Sum bruk av fond i budsjett 2019	763 326
Avsetning til ubundne fond	6 198 000
Avsetning til bundne fond	0
Sum avsetning til fond i budsjett 2019	6 198 000

Note 6 - Vekting av avdrag

Tekst	Beløp
Anleggsmidler til grunnlag pr 01.01.2018	251 151 947
Gjenværende gjennomsnittlig levetid	32,26 år
Samlet lånegjeld (investeringsgjeld)	196 352 809
Minimum avdragsbeløp	6 087 269
Budsjettert avdrag i 2019	8 300 000

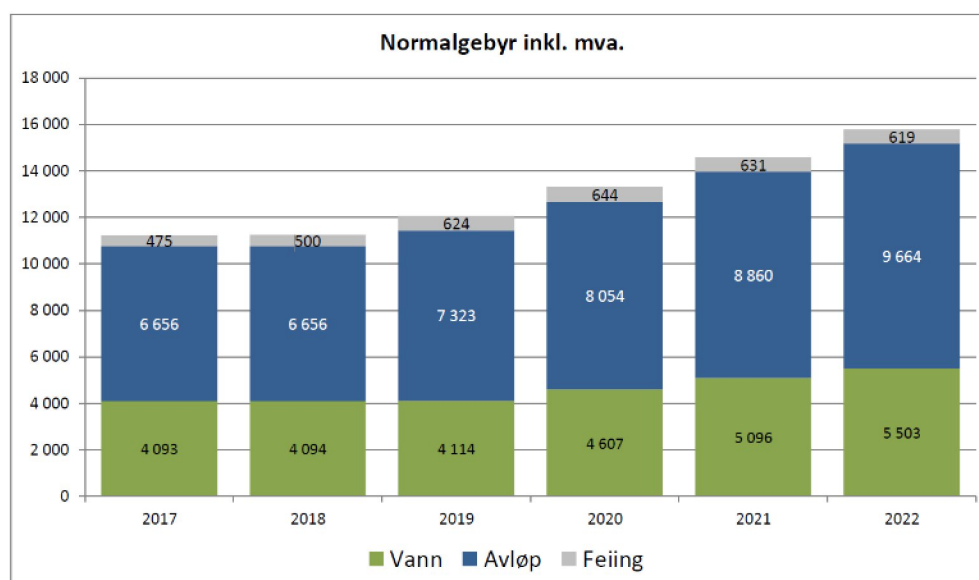
Det vil si at det er budsjettert med mer avsetning til avdrag enn det minste lovlige – jfr. avsatt kr 8 300 000.

7. Kommunale avgifter/gebyrer

Marker kommune beregner kommunale gebyrer i tråd med Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalings-tjenester (H-3/14, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, februar 2014). Selvkost innebærer at kommunens kostnader med å frembringe tjenestene skal dekkes av gebyrene som brukerne av tjenestene betaler. Kommunen har ikke anledning til å tjene penger på tjenestene. En annen sentral begrensning i kommunens handlingsrom er at overskudd fra det enkelte år skal tilbakeføres til abonnentene eller brukerne i form av lavere gebyrer innen de neste fem årene. Dette betyr at hvis kommunen har avsatte overskudd som er eldre enn fire år, må overskuddet brukes til å redusere gebyrene i det kommende budsjettåret. Eksempelvis må et overskudd som stammer fra 2014 i sin helhet være disponert innen 2019.

Kalkylerenten er for 2019 anslått å være 2,54 %. Lønnsvekst fra 2018 til 2019 er satt til 4,00 % mens generell prisvekst er satt til 2,50 %. Budsjettet er utarbeidet den 8. oktober 2018. Tallene for 2017 er etterkalkyle, tallene for 2018 er prognostiserte verdier og ikke tall fra budsjettet. Tallene for 2019 til 2022 er budsjett/økonomiplan. Ved behov for ytterligere grunnlagstall og beregningsmetoder henvises det til kommunens selvkostmodell Momentum Selvkost Kommune.

Fra 2018 til 2019 foreslås en samlet gebyrøkning på rundt 7 % for å dekke kommunens kostnader på områdene. I perioden 2017 til 2022 øker samlet gebyr med kr 4 562,-, fra kr 11 224,- i 2017 til kr 15 786,- i 2022. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig gebyrøkning på 7 %. I stolpediagrammet under er gebyret for vann og avløp basert på et årlig målt forbruk på 150 kubikkmeter vann. Gebyrsatsene er inkl. mva.

Administrasjonen foreslår en mindre økning på gebyret for vann og en betydelig økning for avløp og slam. Feiegebyret holdes uforandret, mens renovasjon økes med ca 10%.

Saksbehandlingsgebyrer knyttet til byggesak og plan økes betydelig for å komme nærmere selvkost i tjenesten og for å nærme oss nivået til våre nabokommuner. Dette er ett av tiltakene vi har sett os nødt til som følge av den økonomiske situasjonen.

Øvrige avgifter, gebyrer og priser endres moderat.

Avgift/gebyr – inkludert mva (vann, avløp, renovasjon, feiing)	2018	2019
Vann		
Vann, abonnementsgebyr	1.187,50	1.190,00
Vann, abonnementsgebyr, 4 eller flere boenheter	887,50	900,00
Vann, pr. m ³	19,37	19,50
Tilknytningsgebyr		
Enebolig, selveid leilighet og annen selvstendig boligenhet der det betales andel av grunnlagsinvesteringer for vann og kloakkanlegg	5.000,00	5.000,00
Tilsvarende boliger i øvrige områder	15.000,00	15.000,00
Tilknytningsavgift for industri og annen bebyggelse (pr m ² brutto gulvflate)	37,50	37,50
Avløp		
Avløp, abonnementsgebyr	1.500,00	1.550,00
Avløp abonnementsgebyr 4 eller flere boenheter	1.125,00	1.150,00
Avløp, pr. m ³	34,37	38,00
Tilknytningsgebyr		
Enebolig, selveid leilighet og annen selvstendig boligenhet der det betales andel av grunnlagsinvesteringer for vann og kloakkanlegg	5.000,00	5.000,00
Tilsvarende boliger i øvrige områder	15.000,00	15.000,00

Tilknytningsavgift for industri og annen bebyggelse (pr m ² brutto gulvflate)	37,50	37,50
--	-------	-------

Slamtømming (tømming og behandling)	2018	2019
Slamavskiller 1-4 m ³ m/wc tilknyttet	1.840,00	2.300,00
Slamavskiller 1-4 m ³ u/wc tilknyttet	1.840,00	2.300,00
Slamavskiller per m ³ utover 4 m ³	350,00	400,00
Tett tank 1-3 m ³	1.840,00	2.300,00
Tett tank 4-6 m ³	2.600,00	2.900,00
Tett tank per m ³ utover 6 m ³	350,00	400,00
Større slamavskillere fra fellesanlegg, pr m ³	450,00	500,00
Minirensanlegg, 1-4 m ³	2.250,00	2.500,00
Minirensanlegg, 5-7 m ³	2.500,00	2.900,00
Minirensanlegg per m ³ utover 7 m ³	350,00	400,00
Tilknytning til trykkavløpsanlegg	1,2 G	
Årlig tilsyns- og kontrollgebyr – spredt avløp	600,00	650,00
Renovasjon	2018	2019
Pr. boenhet	2.500,00	2.800,00
Pr fritidsbolig	1.200,00	1.400,00
Feiing	2018	2019
Pr pipeløp	500,00	500,00
Pr fritidsbolig med pipe	500,00	500,00
Pr gassanlegg	250,00	500,00

Avgift/gebyr – ikke mva på disse gebyrene	2018	2019
Byggesak	2018	2019
Søknad og tillatelse Pbl § 20-3		
For behandling av søknader/tilsyn		
pr. ny boligenhet	8.000	15.000
pr. ny hytte	8.000	15.000
pr boenhet over 4 boenheter	3.000	8.000
For søknadspliktige tilbygg på hytter betales 30,- kr/m ² , min 6.000		6.000
Søknad og tillatelse Pbl § 20-3		
Tiltak uten krav om ansvarlig foretak		
Arealer er definert som bruksareal (BRA), jf NS 3940.		
For behandling av søknader uten ansvarsrett, og mindre byggearbeider	2.000	4.000
driftsbygninger i landbruket < 1.000	2.000	6.000
Større bygg og spesielle bygg, nybygg og tilbygg		
Søknadspliktige tiltak etter Plan- og bygningslovens § 20-3 og § 20-4 b.		
Arealer er definert som bruksareal (BRA), jf NS 3940.		
For behandling av søknader/tilsyn betales kr 30 pr m ²		6.000
Minimumsgebyr kr 6.000		
For behandling av søknader/tilsyn med arbeider som ikke kan måles etter grunnflate, f.eks forstøtningmur, innhegning, skilt eller bruksendring er gebyret for hvert tilfelle	1.850	4.000
Delegert behandling av dispensasjonssøknad	1.850	6.000
Politisk behandling av dispensasjonssøknad	8.000	9.000
Dispensasjoner og søknader som krever oversendelse til andre myndigheter for høring	5.000	7.000
Dersom arbeid igangsettes før godkjenning, ramme-tillatelse eller igangsettingstillatelse er gitt, kan det ilegges et tilleggsgebyr på 100 % av fullt behandlingsgebyr og minimum Overtredelsesgebyr ilegges i henhold til PBL.	1.250	Avregnes
For behandling av søknad om seksjonering av eiendom betales 3 ganger rettsgebyr uten befaring, og 5 ganger rettsgebyr med befaring (rettsgebyret er pt kr 860,-).		

Delingstillatelse etter plan og bygningsloven	2.000	4.000
Søknad om tillatelse til rivning for bygg uten behov for høring	500	2.000
Søknad om tillatelse til rivning av bygg der vernemyndigheter må uttale seg	1.500	4.000
Søknad om ansvarsrett i tiltaksklasse 1, der foretak ikke kan erklære	800	1.000
Midlertidig brukstillatelse		4.000

Reguleringsplan**2018****2019**

Regulativet gjelder for alle detaljreguleringer. Regulativet gjelder for nye reguleringsplaner og for utfylling og endring av vedtatte reguleringsplaner. Gebyr skal være innbetalt før saken legges frem til 1. gangs behandling, eller rådmannen fatter vedtak på delegasjon. Gebyret belastes forslagsstiller, uavhengig av antall hjemmelshavere innenfor planområdet. Det skal betales 50 % av fullt gebyr dersom forslagsstiller trekker innlevert reguleringsforslag før 1. gangs behandling i kommunen. Det samme gjelder når en sak må anses uaktuell som følge av manglende oppfølging av saken fra forslagsstiller.

FRITAK FOR GEBYR

Følgende forslag til reguleringsformål er fritatt for gebyr etter arealberegning:

- Landbruks- natur og friluftsområder hvor bygnings- eller anleggstiltak ikke tillates.
- Grønnstruktur hvor bygnings- eller anleggstiltak ikke tillates.
- Natur- og friluftsområder i sjø og vassdrag hvor bygnings- eller anleggstiltak ikke tillates.

Private forslag til reguleringsplan (inkludert direkte kostnader) < 5.000 kvm	25.000	50.000
Tillegg pr påbegynte 5.000 kvm		6.000
For mindre reguleringsendringer betales	2.000	10.000
Private forslag til reguleringsplan som avbrytes etter varsling	4.000	10.000

Gebyrer for andre arbeider som ikke kan beregnes etter foranstående satser beregnes etter anvendt tid, pris pr time

2-4 KONSEKVENsutredninger For planer som utløser krav om konsekvensutredning, jf pbl § 4-2, skal det betales et tilleggsgebyr som tilsvarer 20 % av satsene for selve reguleringsplanen, jf § 2-3.

2-7 ANDRE UTREDNINGER OG TILLEGGSGEBYR Kommunen kan kreve tilleggsgebyr etter medgått tid, jfr §1-5, dersom forslagsstiller fremmer endringsforslag underveis

Utslipp	2018	2019
Søknad om utslippstillatelse	3.000	5.000
Søknad om utslippstillatelse for fellesanlegg, > 4 boenheter	6.000	8.000
Søknad om utslippstillatelse for anlegg større enn 50 pe, kap.13.	10.000	15.000

Oppmåling	2018	2019
Oppretting av matrikkelenhet, arealer < 1.000 m ²	8.000	11.000
Oppretting av matrikkelenhet, arealer 1.001 - 3.000 m ²	14.500	22.000
Oppretting av matrikkelenhet, arealer 3.001 - 5.000 m ²	18.500	25.000
- pr påbegynt daa for arealer 5.000 – 20.000 m ²	1.750	1.750
- pr påbegynt daa for arealer 20.000 – 100.000 m ²	750	750
- pr påbegynt daa for arealer > 100.000 m ²	550	550

Ved samtidig oppmåling av flere tilgrensede tomter som er rekvirert av samme rekvirent, gis følgende reduksjoner i gebyr pr. sak:

- 6 -10 saker; 10% reduksjon
- 11-25 saker; 15% reduksjon
- > 25 saker; 20% reduksjon

Gebyr for utført arbeid når saken blir trukket før den er fullført, må avvises eller ikke lar seg matrikkelføre på grunn av endrede hjemmelsforhold, settes til 1/3 av gebyrsatsene

Oppmåling/retting av uteareal pr eierseksjon,

< 50 m ²	5.500	6.000
51 – 250 m ²	7.500	8.000
251 – 2.000 m ²	9.500	10.000
> 2.000 m ² pr påbegynt daa	950	950

Oppretting av anleggseiendom,		
< 2.000 m ³	18.500	22.000
2.001 – 20.000 m ³	1.950	2.500
> 20.001 m ³ pr påbegynt m ³	1.000	1.500
Registrering av eksisterende jordsameie etter medgått tid, pris pr time	700	1.000
Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning (i tillegg til oppmålingsforretning)	3.500	4.000
10-1-5. INNLØSNING AV FESTEGRUNN For festegrunn som skal innløses til grunneiendom, skal det gjennomføres en oppmålingsforretning. For festegrunner som har målebrev med koordinatbestemte grensehjørner i EUREF89 eller NGO 1948 eller som kan konverteres til EUREF89 gjennom noe beregning, kan oppmålingsforretningen gjennomføres uten ny merking og måling. Gebyret for dette settes til kr 6 650		
Festegrunner som ikke oppfyller kravet om tidligere oppmåling, gjennomføres med full oppmålingsforretning og med gebyr etter § 10.1.1		
Grensejustering grunneiendom, etter fastsatte bestemmelser		
< 250 m ²	6.500	8.000
251 – 500 m ²	9.500	12.000
Grensejustering anleggseiendom, etter fastsatte bestemmelser		
< 250 m ³	9.000	12.000
251 – 1.000 m ³	11.500	14.000
Arealoverføring grunneiendom		
< 250 m ²	10.750	14.000
251 – 500 m ²	13.500	17.000
pr overskytende påbegynt 500 ²	3.500	3.500
Arealoverføring anleggseiendom		
< 250 m ³	13.500	15.000
251 – 1.000 m ³	15.500	18.000
pr overskytende påbegynt 500 ³	850	1.000
Klarlegging av eksisterende grense, der grensen tidligere er koordinatbestemt:		
inntil 2 punkter for påfølgende punkter, gebyr pr punkt	4.000	5.000
	550	750

Klarlegging av eksisterende grense, der grensen tidligere ikke er koordinatbestemt

inntil 2 punkter	7.000	8.000
for påfølgende punkter, gebyr pr punkt	1.000	1.500
Gebyr for klarlegging av rettigheter etter medgått tid. Pris pr time	700	1.000
Utstedelse av matrikkelbrev		
inntil 10 sider	200	200
over 10 sider	350	350

Andre gebyrer	2018	2019
Gebyr for kopi av målebrev/skylddelinger	200	200
Utskrift av situasjonskart, A4	0	0
Utskrift av situasjonskart, A3	105	125
Utskrift av situasjonskart, A2	205	225
Utskrift av situasjonskart, A1	310	350
Utskrift av situasjonskart, A0	410	450
Salg av digitale kart	Beregnes	Beregnes
Kart- og delingsforretninger over større sammenhengende parseller/eiendommer til landbruks-, fritids - og andre allmenntilrette formål, beregnes anvendt tid, pris pr time	690	1.000

Gebyr når oppmålingsmyndigheten og annen instans foretar arbeidsfordelingen

- for oppmålingsmyndighetens klargjøring og registrering	50 % gebyr	50 % gebyr
- for innkalling og avholdelse av forretning	20 % gebyr	20 % gebyr
- for merking og merkemateriell	10 % gebyr	10 % gebyr
- for måling, beregning og uttegning	30 % gebyr	30 % gebyr

Gebyrer for andre arbeider som ikke kan beregnes etter foranstående satser beregnes etter anvendt tid, pris pr time

700	1.000
-----	-------

Utgifter til merkemateriell er inkludert i gebyrene.

Tinglysningsgebyr kommer i tillegg.

Hvis gebyr anses å bli åpenbart urimelig i forhold til det arbeid og de kostnader kommunen har hatt med saken, eller anses åpenbart urimelig av andre grunner, kan rådmannen fastsette passende gebyr.

Megleropplysninger

Meglerpakke	1.100	1.250
Eiendomsinformasjon	70	75
Bygningsdata fra Matrikkelen	50	55
Grunnkart	350	400
Ledningskart VA	110	120
Målebrev	110	120
Midlertidig brukstillatelse og ferdigattest	120	125
Pipe eller ildsted	200	200
Arealplan m/bestemmelser	325	350
Ortofoto	35	50
Tilknytning til offentlig vann og avløp	225	250
Kommunale avgifter og legalpant		

Saker etter jord- og konsesjonsloven	2018	2019
- deling	2.000	2.000
- konsesjon	5.000	5.000

Marker Rådhus

Rom	Antall personer	Utstyr	Pris u/4t	Pris o/4t
Møterom 1	16	Tavle/lerret	250,00	500,00
Møterom 2	12		250,00	500,00
Formannskapssal	12	Projektor/tavle/lerret	250,00	500,00
Kommunestyresal	70	Lerret/projektor	550,00	1.100,00
Spiserom	20	Tavle, TV, kjøkken	250,00	500,00
Kjøkken	ca 400 pers	Dekketøy	1.500,00	1.500,00
Samfunssal 1			1.250,00	1.750,00
Samfunssal 2			1.000,00	1.550,00
Samfunssal 1 og 2 Inkl. scene – helg	400-450		2.750,00	5.500,00
Samfunssal 1 og 2 Inkl. scene – ukedag	400-450		2.500,00	3.000,00
Scene			350,00	620,00

Marker Skole

Rom	Pris u/6t	Pris o/6t
Festsalen b.skolen	720,00	1.440,00
Kjøkken	205,00	410,00
Gymsal ungd.skolen	820,00	1.640,00
Kjelleren ungd.skolen	720,00	1.440,00
Klasserom inntil kl 21	310,00	
Klasserom etter kl 21	615,00	
Sløydsal inntil kl 21	310,00	
Sløydsal etter kl 21	615,00	
Håndarbeidssal innt kl 21	310,00	
Håndarbeidssal etter kl 21	615,00	

Gymsal Marker Ungdomsskole

Helgeutleie av ungdomsskole, Marker skole, kr 50 pr person pr natt. I utleietiden regnes også nødvendig tid for klargjøring og rydding i lokalene.

Gymsalen Marker skole leies ut til lag/foreninger/privatpersoner for kr 130 pr time. Det er da kun adgang til gymsal og leietager må rydde, svabre, slukke og låse selv.

Markerhallen

Rom	Pris
Hallen pr helg	14.500,00
Møterom 1 etg.	215,00
Møterom 2 etg	425,00

Ungdommens Kulturhus

Rom	Pris
Hele huset	600,00
PA-anlegg	2.000,00

Tunet

Rom	Pris
1 møterom med kjøkkenkrok 40m ²	425,00

Leiepriser for kommunale boliger og eiendommer (ikke mva-belagt)

Leiepriser for kommunale eiendommer, boliger, borettsleiligheter og omsorgsboliger/ trygdeboliger, økes i henhold til konsumprisindeks, 3,4 % fra sept. 2017 til sept. 2018, jmf Husleieloven.

Hjemmehjelp

Inntektsgruppe	Betalingsatser
Inntil 2G	Nasjonal sats
2-4 G	kr 290,00 pr time
Over 4 G	kr 310,00 pr time

G= Grunnbeløp i folketrygden, i 2018 kr 96 883

Trygghetsalarmer (ikke mva-belagt)

Engangsavgift montering	kr 400,00
Pris pr måned	kr 255,00

Dagsenter (ikke mva belagt)

Dagopphold med mat	kr 155,00
Dagopphold med mat og transport	kr 195,00

Matservering til brukere med enkeltvedtak

Middag stor porsjon	kr 85,00
Middag liten porsjon	kr 60,00

Korttid/rehab (ikke mva belagt)

Pr døgn	Nasjonal sats
---------	---------------

Betalingsatser for Grimsby barnehage (ikke mva-belagt)

Plasstørrelse	Mat
100 %	300,00
80 %	255,00
60 %	202,00

For opphold betales til en hver tid gjeldende nasjonale satser. Søskenmoderasjon for barn 2 er 30% og for barn 3 50%. Søskenmoderasjon gjelder også når en har barn i flere barnehager i kommunen.

Betalingssetter for skolefritidsordningen ved Marker skole (ikke mva-belagt)

Plastørrelse	Pris uten mat	Mat
Over 20 timer	2.187,00	197,00
15-20 timer	1.841,00	174,00
Under 15 timer	1.496,00	134,00

Betalingssetter for Kulturskole og UKH (ikke mva-belagt)

Årlig avgift individuell opplæring kulturskole	2.950,00
Årlig avgift i gruppe opplæring kulturskole	2.450,00
Medlemskap UKH	600,00

Fellingstillatelse elg, pr felt dyr

Voksent dyr	500,00
Kalv	400,00

8. Økonomiske oversikter

Drift

	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Driftsinntekter						
Brukerbetalinger	9 134 634	9 155 000	9 749 562	9 749 562	9 749 562	9 749 562
Andre salgs- og leieinntekter	19 598 389	17 696 000	16 843 111	16 843 111	16 843 111	16 843 111
Overføringer med krav til motytelse	40 656 647	30 980 875	27 757 900	27 756 900	27 756 900	27 756 900
Rammetilskudd	122 509 764	123 914 000	125 730 000	125 388 000	125 248 000	125 258 000
Andre statlige overføringer	9 708 567	6 723 552	7 000 000	5 800 000	4 770 000	4 500 000
Andre overføringer	2 335 003	15 000	3 000 000	500 000	500 000	500 000
Skatt på inntekt og formue	82 436 482	81 481 000	81 418 000	81 418 000	81 418 000	81 418 000
Eiendomsskatt	10 838 460	10 700 000	11 000 000	11 300 000	11 600 000	11 900 000
Andre direkte og indirekte skatter	47 061	0	0	0	0	0
Sum driftsinntekter	297 265 007	280 665 427	282 498 573	278 755 573	277 885 573	277 925 573
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	137 770 535	132 722 340	135 054 757	133 987 101	133 687 101	133 417 693
Sosiale utgifter	36 023 726	39 574 259	38 635 889	39 216 317	38 586 367	38 655 775
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	43 584 831	35 834 513	36 377 349	34 320 534	34 630 527	34 439 847
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	38 305 276	36 359 569	39 005 904	37 955 904	37 305 904	37 305 904
Overføringer	17 407 577	17 334 149	15 078 000	14 343 289	14 209 341	13 939 341
Avskrivninger	8 867 664	8 138 256	9 111 811	8 762 695	8 406 913	7 673 005
Fordelte utgifter	-1 970 000	111 000	-39 000	-39 000	-39 000	-39 000
Sum driftsutgifter	279 989 609	270 074 086	273 224 710	268 546 840	266 787 153	265 392 565
Brutto driftsresultat	17 275 398	10 591 341	9 273 863	10 208 733	11 098 420	12 533 008
Finansinntekter						
Renteinntekter og utbytte	2 089 953	1 000 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	141 980	100 000	80 000	80 000	80 000	80 000
Sum eksterne finansinntekter	2 231 933	1 100 000	1 280 000	1 280 000	1 280 000	1 280 000
Finansutgifter						
Renteutgifter og låneomkostninger	3 387 972	4 815 249	5 750 000	6 000 000	6 300 000	6 600 000
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	5 728 180	7 185 259	8 300 000	8 900 000	9 300 000	9 700 000
Utlån	351 300	200 000	200 000	200 000	50 000	50 000
Sum eksterne finansutgifter	9 467 453	12 200 508	14 250 000	15 100 000	15 650 000	16 350 000
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-7 235 520	-11 100 508	-12 970 000	-13 820 000	-14 370 000	-15 070 000
Motpost avskrivninger	8 867 664	8 385 117	9 111 811	8 762 695	8 406 913	7 673 005
Netto driftsresultat	18 907 542	7 875 950	5 415 674	5 151 428	5 135 333	5 136 013
Interne finanstransaksjoner						
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	13 344 463	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	300 000	0	0	0	0	0
Bruk av bundne fond	4 107 257	0	763 326	754 326	754 326	754 326
Sum bruk av avsetninger	17 751 720	0	763 326	754 326	754 326	754 326
Overført til investeringsregnskapet	787 544	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk	0	0	0	0	0	0
Avsatt til disposisjonsfond	21 742 256	7 875 950	6 179 000	6 012 713	5 889 659	5 890 339
Avsatt til bundne fond	5 801 445	0	0	0	0	0
Sum avsetninger	28 331 245	7 875 950	6 179 000	6 012 713	5 889 659	5 890 339
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	8 328 018	0	0	0	0	0

Investering

	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Inntekter						
Salg av driftsmidler og fast eiendom	342 820	0	0	0	0	0
Andre salgsinntekter	0	0	0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse	0	0	0	0	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift	1 863 915	14 275 000	13 687 500	1 575 000	1 550 000	1 775 000
Statlige overføringer	0	0	0	0	0	0
Andre overføringer	216 000	0	0	0	0	0
Renteinntekter og utbytte	0	0	0	0	0	0
Sum inntekter	2 422 735	14 275 000	13 687 500	1 575 000	1 550 000	1 775 000
Utgifter						
Lønnsutgifter	84 055	0	0	0	0	0
Sosiale utgifter	29 476	0	0	0	0	0
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	14 149 911	61 715 000	62 140 000	13 690 000	13 590 000	14 490 000
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	0	0	0	0	0	0
Overføringer	3 296 692	14 660 000	14 422 500	2 100 000	2 200 000	1 775 000
Renteutgifter og omkostninger	0	0	0	0	0	0
Fordelte utgifter	0	0	0	0	0	0
Sum utgifter	17 560 135	76 375 000	76 562 500	15 790 000	15 790 000	16 265 000
Finanstransaksjoner						
Avdrag på lån	4 190 515	0	0	0	0	0
Utlån	900 000	0	0	0	0	0
Kjøp av aksjer og andeler	787 544	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket	316 690	0	0	0	0	0
Avsatt til ubundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Avsatt til bundne investeringsfond	1 771 536	0	0	0	0	0
Sum finansieringstransaksjoner	7 966 286	0	0	0	0	0
Finansieringsbehov	23 103 686	62 100 000	62 875 000	14 215 000	14 240 000	14 490 000
Dekket slik:						
Bruk av lån	12 873 330	62 100 000	62 875 000	14 215 000	14 240 000	14 490 000
Salg av aksjer og andeler	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	2 282 230	0	0	0	0	0
Overført fra driftsregnskapet	787 544	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	3 857 975	0	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	3 230 918	0	0	0	0	0
Sum finansiering	23 031 998	62 100 000	62 875 000	14 215 000	14 240 000	14 490 000
Udekket/udisponert	-71 688	0	0	0	0	0

Anskaffelse og anvendelse av midler - drift

	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Anskaffelse av midler						
Inntekter driftsdel (kontoklasse 1)	297 265 007	280 665 427	282 498 573	278 755 573	277 885 573	277 925 573
Inntekter investeringsdel (kontoklasse 0)	2 422 735	14 275 000	0	0	0	0
Innbetalinger ved eksterne finanstransaksjoner	17 387 493	63 200 000	1 280 000	1 280 000	1 280 000	1 280 000
Sum anskaffelse av midler	317 075 236	358 140 427	283 778 573	280 035 573	279 165 573	279 205 573
Anvendelse av midler						
Utgifter driftsdel (kontoklasse 1)	271 121 945	259 965 830	262 362 899	258 034 145	256 630 240	255 969 560
Utgifter investeringsdel (kontoklasse 0)	17 560 135	76 375 000	0	0	0	0
Utbetaling ved eksterne finanstransaksjoner	15 345 512	12 200 508	14 250 000	15 100 000	15 650 000	16 350 000
Sum anvendelse av midler	304 027 592	348 541 338	276 612 899	273 134 145	272 280 240	272 319 560
Anskaffelse - anvendelse av midler	13 047 643	9 599 089	7 165 674	6 901 428	6 885 333	6 886 013
Endring i ubrukte lånemidler	4 996 670	0	0	0	0	0
Endring i regnskapsprinsipp som påvirker AK Drift	0	0	0	0	0	0
Endring i regnskapsprinsipp som påvirker AK Invest	0	0	0	0	0	0
Endring i arbeidskapital	18 044 313	9 599 089	7 165 674	6 901 428	6 885 333	6 886 013
Avsetninger og bruk av avsetninger						
Avsetninger	37 959 945	7 875 950	6 179 000	6 012 713	5 889 659	5 890 339
Bruk av avsetninger	24 840 613	0	763 326	754 326	754 326	754 326
Til avsetning senere år	71 688	0	0	0	0	0
Netto avsetninger	13 047 643	7 875 950	5 415 674	5 258 387	5 135 333	5 136 013
Int. overføringer og fordelinger						
Interne inntekter mv	11 625 208	8 424 117	9 150 811	8 801 695	8 445 913	7 712 005
Interne utgifter mv	11 625 208	8 424 117	9 150 811	8 801 695	8 445 913	7 712 005
Netto interne overføringer	0	0	0	0	0	0

Anskaffelse og anvendelse av midler - investering

	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Anskaffelse av midler						
Inntekter driftsdel (kontoklasse 1)	297 265 007	280 665 427	0	0	0	0
Inntekter investeringsdel (kontoklasse 0)	2 422 735	14 275 000	13 687 500	1 575 000	1 550 000	1 775 000
Innbetalinger ved eksterne finanstransaksjoner	17 387 493	63 200 000	62 875 000	15 215 000	15 050 000	14 100 000
Sum anskaffelse av midler	317 075 236	358 140 427	76 562 500	16 790 000	16 600 000	15 875 000
Anvendelse av midler						
Utgifter driftsdel (kontoklasse 1)	271 121 945	259 965 830	0	0	0	0
Utgifter investeringsdel (kontoklasse 0)	17 560 135	76 375 000	76 562 500	16 790 000	16 600 000	15 875 000
Utbetaling ved eksterne finanstransaksjoner	15 345 512	12 200 508	0	0	0	0
Sum anvendelse av midler	304 027 592	348 541 338	76 562 500	16 790 000	16 600 000	15 875 000
Anskaffelse - anvendelse av midler	13 047 643	9 599 089	0	0	0	0
Endring i ubrukte lånemidler	4 996 670	0	0	0	0	0
Endring i regnskapsprinsipp som påvirker AK Drift	0	0	0	0	0	0
Endring i regnskapsprinsipp som påvirker AK Invest	0	0	0	0	0	0
Endring i arbeidskapital	18 044 313	9 599 089	0	0	0	0
Avsetninger og bruk av avsetninger						
Avsetninger	37 959 945	7 875 950	0	0	0	0
Bruk av avsetninger	24 840 613	0	0	0	0	0
Til avsetning senere år	71 688	0	0	0	0	0
Netto avsetninger	13 047 643	7 875 950	0	0	0	0
Int. overføringer og fordelinger						
Interne inntekter mv	11 625 208	8 424 117	0	0	0	0
Interne utgifter mv	11 625 208	8 327 256	0	0	0	0
Netto interne overføringer	0	96 861	0	0	0	0

9. Obligatoriske budsjettskjemaer

Budsjettskjema 1A – drift

	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Skatt på inntekt og formue	82 436 482	81 481 000	81 418 000	81 418 000	81 418 000	81 418 000
Ordinært rammetilskudd	122 509 764	123 914 000	125 730 000	125 388 000	125 248 000	125 258 000
Skatt på eiendom	10 838 460	10 700 000	11 000 000	11 300 000	11 600 000	11 900 000
Andre direkte eller indirekte skatter	47 061	0	0	0	0	0
Andre generelle statstilskudd	9 708 567	6 723 552	7 000 000	5 800 000	4 770 000	4 500 000
Sum frie disponible inntekter	225 540 334	222 818 552	225 148 000	223 906 000	223 036 000	223 076 000
Renteinntekter og utbytte	2 089 953	1 000 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Renteutg.,provisjoner og andre fin.utg.	3 387 972	4 815 249	5 750 000	6 000 000	6 300 000	6 600 000
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	5 728 180	7 185 259	8 300 000	8 900 000	9 300 000	9 700 000
Netto finansinnt./utg.	-7 026 200	-11 000 508	-12 850 000	-13 700 000	-14 400 000	-15 100 000
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk	0	0	0	0	0	0
Til ubundne avsetninger	21 742 256	7 875 950	6 179 000	6 012 713	5 889 659	5 890 339
Til bundne avsetninger	5 801 445	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere regnks.m. mindreforbruk	13 344 463	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne avsetninger	300 000	0	0	0	0	0
Bruk av bundne avsetninger	4 107 257	0	763 326	754 326	754 326	754 326
Netto avsetninger	-9 791 980	-7 875 950	-5 415 674	-5 258 387	-5 135 333	-5 136 013
Overført til investeringsbudsjettet	787 544	0	0	0	0	0
Til fordeling drift	207 934 610	203 942 094	206 882 326	204 947 613	203 500 667	202 839 987
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	207 934 610	203 942 094	206 882 326	204 947 613	203 500 667	202 839 987
Mer/mindreforbruk	0	0	0	0	0	0

Budsjettskjema 1B – til fordeling

Virksomhet	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Totalsum	207 934 610	203 942 094	206 882 326	204 947 613	203 500 667	202 839 987
Politikk og utvalg	2 914 141	2 800 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
Stab, støtte og fellesutgifter	21 049 196	23 348 926	22 500 000	21 943 287	22 026 341	21 835 661
IKS	9 987 306	10 700 000	10 700 000	10 700 000	10 700 000	10 700 000
Livssynsformål	3 862 607	3 619 000	3 469 000	3 400 000	3 400 000	3 400 000
Marker skole	38 206 017	36 229 313	35 000 000	35 000 000	35 000 000	35 300 000
Grimsby barnehage	5 307 064	5 355 399	6 000 000	6 000 000	6 000 000	6 000 000
Private barnehager	12 544 873	12 000 000	14 200 000	14 000 000	13 500 000	13 500 000
Familie og Helse	19 537 573	21 069 275	21 763 326	21 754 326	21 754 326	21 754 326
NAV	9 005 339	8 567 500	7 200 000	6 200 000	5 170 000	4 900 000
Omsorg	59 104 764	59 284 037	62 200 000	62 200 000	62 200 000	61 700 000
Teknikk, plan og miljø	14 963 649	15 605 228	15 500 000	15 500 000	15 500 000	15 500 000
Kultur, fritid og bibliotek	4 541 478	4 298 632	4 250 000	4 250 000	4 250 000	4 250 000
Næringsutvikling	1 146 606	1 064 784	1 100 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Pensjoner	-2 563 301	0	0	0	0	0
Finans	8 327 298					

Budsjettskjema 2A – investering

Finansiert slik:						
Bruk av lånemidler	12 873 330	62 100 000	62 875 000	15 215 000	15 050 000	14 100 000
Inntekter fra salg av anleggsmidler	342 820	0	0	0	0	0
Tilskudd til investeringer	216 000	0	0	0	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift	1 863 915	14 275 000	13 687 500	1 575 000	1 550 000	1 775 000
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	2 282 230	0	0	0	0	0
Andre inntekter	0	0	0	0	0	0
Sum ekstern finansiering	17 578 296	76 375 000	76 562 500	16 790 000	16 600 000	15 875 000
Overført fra driftsbudsjettet	787 544	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0	0	0
Bruk av avsetninger	7 088 893	0	0	0	0	0
Sum finansiering	25 454 733	76 375 000	76 562 500	16 790 000	16 600 000	15 875 000
Udekket/udisponert	-71 688	0	0	0	0	0

Budsjettskjema 2B – investering

	Regnskap 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022
Totalsum	17 560 136	62 100 000	62 875 000	15 215 000	15 050 000	14 100 000
Stab, støtte og fellesutgifter	3 203 121	3 900 000	2 300 000	1 800 000	1 700 000	1 600 000
Livsynsformål	1 432 777	385 000	735 000	525 000	650 000	0
Marker skole	984 740	600 000	0	0	0	0
Grimsby barnehage	0	0	0	0	0	0
Omsorg	679 400	1 200 000	0	0	0	0
Teknikk, plan og miljø	10 183 286	56 015 000	59 450 000	12 500 000	12 500 000	12 500 000
Næringsutvikling	1 076 811		390 000	390 000	200 000	0

10. Kommunestyrets vedtak

Pkt 1. Driftsbudsjett

Rådmannens forslag til driftsbudsjett for 2019 vedtas med de brutto- og netto driftsrammer som følger vedlagt budsjettskjema 1 A og budsjettskjema 1 B. Sum fordeling til drift settes til kr 200 350 000. Virksomhetene kan fritt disponere vedlagte netto driftsrammer innenfor den myndighet som er gitt i det til enhver tid gjeldende delegeringsreglement og økonomireglement. Tilleggssaker som dukker opp i løpet av budsjettåret, og som har en økonomisk ramme, skal så langt det lar seg gjøre dekkes innenfor de budsjetttrammer som er lagt.

Formannskapet skal ha en månedlig økonomisk oversikt fra alle virksomhetene. Dette for at formannskapet skal være best mulig forberedt for de politiske sakene som omhandler økonomi. Ansvarsområdet næringsutvikling økes med kr 100.000 og ansvarsområde livsynsformål med kr 69.000 i 2019, som dekkes inn innen eksisterende rammer. Dette gjelder kun 2019, slik at rammene for resterende del av økonomiplanperioden opprettholdes som foreslått. Sum avsetning til ubundne fond reduseres tilsvarende. Kr. 100 000 til næring skal øremerkes Ressursparken

Pkt. 2 Investeringsbudsjett

Rådmannens forslag til investeringsbudsjett for 2019 vedtas med de brutto- og netto investeringsrammer som følger av vedlagte budsjettskjema 2 A og budsjettskjema 2 B. Sum finansiering av investeringer settes til kr 76 562 500.

Pkt. 3 Økonomiplan

Rådmannens forslag til økonomiplan for årene 2020 til og med 2022 vedtas. Kommunestyrevedtak om en avsetning på 1,85% opprettholdes i økonomiplanperioden.

Pkt. 4 Marginavsetning

Marker kommune vedtar marginavsetning på 12 % fra 1. januar 2019 (uendret fra 2018).

Pkt. 5 Kommunale avgifter/gebyrer/egenbetalinger for 2019

Avgifter på selvkostområdene vann, avløp, rensing, slam, renovasjon og feiing vedtas i henhold til vedlagte prisskjema.

Pkt. 6 Rom i kommunale boliger

Priser for leie av rom i kommunale bygninger reguleres fra 01.01.2019. Prisreguleringen vedtas i henhold til vedlagte prisskjema.

Pkt. 7 Husleiesatser

Leiepriser for kommunale eiendommer, boliger, borettsleiligheter og omsorgsboliger/trygdeboliger, økes i henhold til konsumprisindeksen, jmf Husleieloven.

Pkt. 8 Omsorg

Betalingssetter omsorgstjenester vedtas i henhold til vedlagte prisskjema.

Pkt. 9 Barnehagesatser

Betalingssetter for Grimsby barnehage vedtas i henhold til vedlagte prisskjema.

Pkt. 10 Skolefritidsordning

Brukerbetaling – skolefritidsordning vedtas i henhold til vedlagte prisskjema.

Pkt. 11 Kulturskole og UKH

Betalingssetter for Kulturskole og UKH vedtas i henhold til vedlagte prisskjema.

Pkt. 12 Tomtepriser

Tomtepriser vedtas i henhold til vedlagte prisskjema.

Pkt. 13 Eiendomsskatt

1. For eiendomsskatteåret 2019 skal det skrives ut eiendomsskatt i hele kommunen, jf. eigedomsskattelova (esktl.) § 3 første ledd bokstav a, jf. § 2.
2. For eiendomsskatteåret 2019 skal det skrives ut eiendomsskatt på et «særskilt fastsett grunnlag» i henhold til overgangsregelen til eigedomsskattelova §§ 3 og 4 første ledd. Det særskilte grunnlaget skal i 2019 være lik 6/7 av differansen mellom eiendomsskattegrunnlaget i 2018 og 2019 som er forårsaket av at produksjonsutstyr- og installasjoner ikke skal regnes med i grunnlaget.
3. For eiendomsskatteåret 2019 skal det videre skrives ut eiendomsskatt på bygninger og grunnareal så langt disse var omfattet av eiendomsskattegrunnlaget for verk og bruk i 2018, jf. overgangsregelen til eigedomsskattelova §§ 3 og 4 andre ledd.
4. Den alminnelige eiendomsskattesatsen for skatteåret 2019 er 7 promille, jf. eigedomsskattelova § 11 første ledd. Differensiert skattesats for eiendommer med sjølvstendige bustadellar for skatteåret er 4 promille. Den samme satsen skal også legges til grunn for boliger og fritidsboliger. For eiendomsskatteåret 2019 skal bygninger som har historisk verdi fritas for eiendomsskatt, jf. eigedomsskattelova § 7 bokstav b etter søknad. Eiendommer i områder som er regulert til forretnings- og næringsformål fritas for eiendomsskatt, jf. eigedomsskattelova § 7 bokstav d. Nyoppførte bygninger som helt eller delvis brukes som bolig fritas etter eigedomsskattelova § 7 bokstav c i inntil 3 år etter utstedt midlertidig brukstillatelse/ferdigattest. Eiendommer i områder (luter) som er regulert til forretnings- og næringsformål fritas for eiendomsskatt, jmf eigedomsskattelova § 7 bokstav d).
5. Eiendomsskatt for 2019 skal betales i fire terminer, jf. esktl. § 25 første ledd.

6. Eiendomstakstvedtekter for eiendomsskatt i Marker kommune vedtatt i kommunestyret 09.10.2018 skal gjelde for eiendomsskatteåret 2019, jf. esktl. § 10

Pkt. 14 Kommunal kompetanse

Salg av kommunal kompetanse kr 1.000 pr time

Pkt. 15 Fond

Det avsettes og brukes av fond i samsvar med rådmannens forslag:

Bruk og avsetning av fond i 2019	Beløp
Bruk av bundne fond	763 326
Sum bruk av fond i budsjett 2019	763 326
Avsetning til ubundne fond	6 179 000
Avsetning til bundne fond	0
Sum avsetning til fond i budsjett 2019	6 179 000

Pkt. 16 Låneopptak

Marker kommune tar opp følgende lån i 2019:

Investering	Finansiering Lån/fond/gaver	2019
		Beløp u/mva
Prioritert i investeringsbudsjett:		
Ny barnehage	Lån	47 100 000
Var området vann og avløp	Lån	7 000 000
Fiber til hele Marker	Lån	0
Sletta industriområde	Lån	
Krogstadfeltet	Lån	
IKT generelt/skole og omsorg	Lån	1 500 000
Ørje torg	Lån	
Rådhuset rehabilitering	Lån	0
Rehabilitering Marker skole	Lån	
Asfaltering	Lån	1 500 000
Oljekjeler, utfasing	Lån	500 000
Maskinpark teknisk	Lån	500 000
Inventar Marker skole	Lån	0
Inventar Omsorg	Lån	0
Ekstraordinært vedlikehold teknisk	Lån	1 500 000
Enøk tiltak	Lån	1 000 000
Nytt varmeanlegg Ørje kirke	Lån	735 000
Nytt varmeanlegg Klund kirke	Lån	
Slukkeanlegg Øymark kirke	Lån	
Rehabilitering Amfiet i slusene	Lån	350 000
Inventar alle virksomheter	Lån	800 000

Pkt. 17 Kirkeformål

Utgår

Pkt. 18 Festeavgift gravplasser

Avgiften fastsettes til kr 160 per år.

Pkt. 19 Kassekreditt

Rådmannen gis fullmakt til å oppta kassekreditt på opptil kr 30 000 000.

Pkt. 20 Budsjettskjemaer

Rådmannen får fullmakt til å tilpasse alle obligatoriske budsjettskjemaer i samsvar med kommunestyrets endelige budsjettvedtak.

